

BÖLÜM 2

Toplumsal Yaşam, Adetler ve Gelenekler

I-Düğün, Nişan ve Cenaze Gelenekleri

Mardin'deki geleneksel düğün süreci, nişan sonrası başlayan detaylı hazırlıklardan, kına gecelerine, yemek ziyafetlerine ve gelin alma merasimlerine kadar uzanan zengin bir dizi âdeti içerir. Bu süreç, sadece iki ailenin birleşmesini değil, aynı zamanda toplumsal bağların güçlendiği, yardımlaşma ve dayanışma kültürünün sergilendiği önemli bir sosyal ritüeldir. Düğün hazırlıkları genellikle Pazartesi günü kız evinde tarafların eksikleri kontrol etmesi ve gidermesiyle başlar.

1- Kına Gecesi

Düğün öncesindeki en renkli ve duygusal gecelerden biri kına gecesidir. Salı akşamı “küçük kına gecesi” olarak adlandırılan ilk tören kız evinde gerçekleştirilir. Bu gecede erkek tarafı, küçük bir hediye ve kınayla birlikte kız evine gelir; kızın ve damadın ellerine sembolik miktarda kına yakılır. Bu gece, genellikle Çarşamba akşamı yapılacak olan esas büyük kına gecesinde bir provası niteliğindedir.

Çarşamba gecesi ise asıl büyük kına merasimi düzenlenir. Eş, dost ve misafirler bu akşam çağrılır ve çalgıcılar, oyun havaları, şarkılar ve türkülerle geceyi şenlendirmektedir. Çarşamba günü kına gecesi erkek evinde yapılır. Gelen misafirlere sigara, mırza (acı kahve), çekirdek, leblebi ve fıstık ikram edilir. Genellikle kadın ve erkekler aynı alanda oturur. O gece erkek evinin hazırlanmış olduğu kına, gelin evine kalabalık bir grupta ve altın hediyelerle birlikte götürülür. Kına götürülürken gelinin evine yaklaşıldığında kadınlar tarafından “Tilili” (zılgıt) çekilir. Götürülen altın gelinin eline konularak kına yakılır ve oyunlar oynanıp türküler söylenir. Bu esnada sıkça söylenen manilerden biri şöyledir:

“Bu gece, bu gece, Oh ne hoş kınalı gece, Damat evinin mumları, Ebediyen yaşatacak kumruları.”

Götürülen kınanın bir kısmı erkek evine getirilir ve damadın serçe ile yüzük parmağına sürülür. Kına gecesi bu şekilde sona ermektedir.

2- Düğün Yemeği

Perşembe günü, gelinin damat evine geleceği düğün günüdür. Damat tarafında büyük bir hazırlık ve telaş yaşanır; gerdeğe girilecek yer tespit edilir ve gelin adayı için gelinlik hazırlanır. Geline refakat etmek üzere kız evi tarafından deneyimli bir kadın “yenge” olarak görevlendirilir ve erkek tarafındaki hazırlıklar gözden geçirilir. Damat evinde çalgılı bir eğlence kurulmuş, kurbanlar kesilmiş, etler dağıtılmış ve düğüne gelen misafirler için bolca yemek hazırlanmıştır.

Mardin ve çevresinde düğün yemekleri büyük önem taşır. Düğün günü öğle vakti sunulacak olan yemekler, mevlit okunduktan sonra kurulan zengin sofralarda misafirlere ikram edilir. Genellikle etli yemekler, pilav ve tatlı olarak zerde sunulur. Düğün sofraları çok kalabalık olur ve sofranın büyüklüğü düğün sahibinin sosyal konumunu ve cömertliğini yansıtmaktadır.

3-Damat Tıraşı

Yemekler yenildikten sonra akşama doğru damat tıraşına başlanır. Evin avlusuna veya açık bir alana konulan sandalyeye damat oturtulur. “Kim paşa, kim paşa? (Damadın adı)... Paşa!” gibi tekerlemeler eşliğinde, iki veya üç berber tarafından yavaş yavaş tekerlemeler, türküler ve şarkılar söylenerek damat 2-3 saatte tıraş edilir. Damattan sonra kirvesi ve sağdıç tıraş olur.

4- Gelin Getirme ve Düğün Merasimi

Damadın tıraşından sonra damat giydirilir ve kız evine gitmeye hazırlanılır. Daha sonra düğün alayı kızın evine doğru yola çıkar. Maniler ve oyunlar eşliğinde kız evine varılır. Düğünde “İşşâğ Takımı” (İnce Saz Heyeti) gelerek düğün alayı kurulur. Düğün alayındaki araçların sayısı, düğün sahibinin zenginliği ile ilişkili olduğuna inanılmaktadır. Araçlar çeşitli renklerdeki havlularla süslenir.

Düğün alayındaki arabalara mendil ve havlu bağlanır; bunun uğur getireceğine inanılır. Düğünden önce damadın gelini görmesi uğursuzluk olarak kabul edilir.

Gelin kapıdan çıkarılmadan önce, akraba gençlerden biri tarafından kapı tutulur ve erkek tarafından gelenlerden bahşiş istenir. Bu geleneğe “Ber Deri” denir ve bahşiş olarak genellikle kol saati hediye edilir.

Gelini, evden gelinin babası veya en yakın akrabalarından birisi dışarıya çıkarır. Sağdıcin (Hazanbaşı) elinde gelinin başına dökülmek üzere, damadın cepleri leblebi, çekirdek ve bozuk parayla doldurulur. Gelin çıktıktan sonra bu malzemeler gelinin başından dökülür ve oradakilere dağıtılır. Gelin evden çıkmadan önce bekârlar gelinin ayakkabısının altına isimlerini yazar ve kimlerin adının silinirse onların evleneceğine inanılır.

Gelin konvoyu büyük bir neşe ve coşku içerisinde damat evine doğru yol almaktadır. Gelin arabasının önü yolda kesilir ve bahşiş istenir. Bu arada bazı adetler de yerine getirilir: Gelin almak üzere gidenler aynı yoldan geri gelmezler ve mutlaka başka bir yoldan gelirler. Gelin konvoyu oğlan evinin önüne gelir. Oğlan tarafı oldukça heyecanlıdır; artık bütün zorlukların karşılığını alma sırasındır.

Ancak engeller bitmek tükenmek bilmez; gelin ile birlikte gelen akrabaları, örf ve âdet gereği geline verilmek üzere bir miktar bahşiş almadan gelinin arabadan inmesine müsaade etmezler. Bahşişler verildikten sonra gelin taksiden indirilir. Bir yandan tabancalar ateşlenir, diğer yandan damat leblebi, çekirdek ve parayı gelinin kafasına serper. Yere atılan paralar çocuklar tarafından kapışılır.

Bu arada gelinin eline leblebi, çekirdek ve ufak para dolu bir küp veya lamba şişesi verilerek duvarda kırdırılır. Eğer gelin bir vuruşta testiye kırarsa güçlü, kıramazsa zayıf olduğunun göstergesi olduğuna inanılır.

Kaynananın bir elinde de Kur’an-ı Kerim vardır ve gelin çömleği kırdıktan sonra onun altından eve girer. Eve girerken gelinin sırtına kaynanası Çemçe (Kepçe) ile hafifçe vurur; bu, gelinin evine ve kendisine bağlı olması içindir.

Damada seslenilir: “Gelin çıkmak istemiyor, kendisine ne vereceksin?” diye sorulur. Damat kendisine bir hediye verince gelin arabadan, dualar okunarak ve kucağına bir erkek çocuk verilerek indirilir.

Gelini koluna takan damat, ilk fırsatta gelinin ayağına basmaya çalışır. Kim kimin ayağına basarsa evin hâkimi o olur inancı yaygındır. Bu arada damat gelini daha önce hazırlanmış odaya götürür, yan yana oturarak tebrikleri kabul ederler. Hazırlanan şerbetler karşılıklı olarak damat ve gelin, hayatlarını birleştirme maksadıyla birbirlerine bu şerbeti sunarlar.

5-Dinî Nikâh ve Sonrası

Dinî nikâh töreninde hazır bulunanların hiçbirinin herhangi bir işle meşgul olmamaları gerekir. Elllerinde düğüm olabilecek bir iplik, ağzı kapanır bıçak, birbirine dolanabilecek ince çubuk bulundurmamaya özen gösterilir. Nikâh anında bunlardan biri olursa, yani iplik düğüm yapılırsa, bıçağın ağzı o anda kapatılırsa erkeğin zıfaf gecesinden başlayarak güçsüz olacağı bir sürece gireceğine inanılır. Bu gece nikâh kıyılır ve nikâh esnasında herkes çok sessiz olur. Medenî nikâhtan hemen sonra dinî nikâh kıyılır.

Ertesi sabah, Cuma sabahı kadınlar “Sabahhiye” denilen gelin görme merasimine başlar. Gelin, kayınvalidenin (Hame) ve kayınbabanın (Hamu) ellerini öper. Onlar da yeni geline hediye olarak genellikle altın hediye ederler. Daha sonra gelin süslenir ve bir koltuğa oturur. Gelenler yeni gelini inceler ve düğünde takamadıkları takıları veya hediyeleri getirip verirler. O gün öğleden sonra yine sofralar kurulur ve yatsıya kadar devam eder.

Pazar akşamı kız tarafı, yeni evli çifti ve damadın ailesini yemeğe çağırır. Gelinin babası kızına takı takar. Böylece düğün merasimi sona ermiş olur.

II- Doğum ve Sünnet Gelenekleri

Doğum, insanoğlunun ve dünya üzerindeki her canlının varlığını sürdürebilmesi için gerekli olan, olağanüstü bir olaydır. Bitkilerin doğumu bereketi ve hasadı, hayvanların doğumu sürülerin çoğalmasını ve zenginliği, çocuğun doğumu ise ailenin mutluluğunu ve soyun devamını simgeler. Çocuk sahibi olan bireyler, toplumun gözünde aile olarak değerlendirilmekte ve anne ile babanın toplumsal değeri artmaktadır.

İnsanoğlunun doğumunu diğer canlıların doğumundan ayıran temel özellik, doğum öncesi, doğum sırası ve doğum sonrası uygulanan gelenekler ve inançlardır. Bu gelenekler ve inançlar, halk bilimi açısından birçok folklorik malzemeyi bünyesinde barındırır.

1-Doğum Öncesi Adetler ve İnançlar

Mardin ve çevresinde, dinin etkisi ve insana duyulan ihtiyaçlardan dolayı çocuk sayısı normalden daha fazladır. Çocuk sahibi olmak isteyen bireylerde tapınma geleneği devam etmekle birlikte, bu tapınma İslamiyet’le birlikte tek ve bir olan Allah’a yönelse de, din dışı uygulamalara da rastlanmaktadır. Yörede çocuk olması için yapılan dini ve din dışı uygulamaları şöyle sıralayabiliriz:

Yörede adak, dilek ve ziyaret yerlerinin hayli fazla olduğu bilinmektedir. Yöre halkı tarafından şeyh, ulema, şehit ve yatır olarak bilinen bu tür yerler kutsal kabul edilir. “Hayır, Duası” kazanmak ve çocuk sahibi olmak için bu ziyaret yerlerinde dualar edilir. Yörede çocuğu olmayan kadınlar Sultan Şeyhmus, Veysel Karani, Şeyh Davut, Şeyh Ömer, Elvaniye, Pire Mem türbelerini ziyaret edip dilek dilerler. Orada bulunan ağaçlara çaput ve eşarplarını bağlar ve çocuklarının olacağına inanırlar. Dileklerinin gerçekleşmesi için horoz keser, mum yakar ve çevredekilere lokma dağıtırlar. Bunların yanında;

1. Doktora veya ebeye gidilir.
2. Allah’a dua edilir.
3. Adaklar adanır.
4. Tıbbi ve el yapımı ilaçlar kullanılır.

5. Çocuğu olmayan kadınlar hocaya okutturulur.

6. Hocaya veya şeyhe muska yazdırılır.

Günümüzde tıbbın ilerlemesi ve Anadolu'nun en ücra köşesine yayılmasıyla birlikte bu tür yöntemler eski önemini kaybetmiştir. Ancak kırsal kesimlerde halen bu uygulamaları yapan kişiler bulunmaktadır.

Hamile kadınlarda adet gecikmesi, baş dönmesi, mide bulantısı ve kusma gibi belirtiler ortaya çıkar. Bu durum belli bir süre devam ettikten sonra “aşerme” denilen dönem başlar. Aşerme döneminde hamile kadınlar vakitli vakitsiz canlarının bir şeyler yemek istediğini söylerler. Aşerme sırasında istediği yiyecek bulunamazsa, çocuğun vücudunda kadının canının çektiği şeye benzeyen bir iz olacağı, meyve yedikten sonra elini karnına değerse çocuğun vücudunda o yediği nesneye benzeyen bir iz kalacağı inancı yaygındır. Aşeren kadın bir yemeğin kokusunu alıp da canı çekerse herhangi bir yerini kaşımamalıdır; kaşırsa doğuracağı çocuğun aynı yerinde bir leke olacağına inanılır.

Bölgede hamile kadınlar için “yükklü”, “gebe”, “üzerli” gibi sıfatlar kullanılmaktadır. Gebelik sırasında kadınlar ağır yük kaldırmaz, yan yatarlar, soğuk yerlere oturmaz, sarsıntı yapacak taşıtlara binmez ve hayvanlara pek bakmazlar. Örneğin, tavşana bakan bir hamile kadının çocuğunun da kulaklarının uzun olacağı inancı vardır. Gebe kadın iyi, güzel, sevimli şeylere bakmalı ki doğuracağı çocuk da bu değerleri taşısin. Hayvanlara bakmamaya büyük bir özen göstermelidir; örneğin, tavşana bakarsa doğacak çocuğun dudağının yukarı kalkık olacağına inanılır.

Bebegin cinsiyetinin erkek olması hemen hemen her bölgede olduğu gibi Mardin ve çevresinde de önemli bir yer tutmaktadır. Bunun nedeni soyun devamı içindir. Doğurduğu çocukların hiçbirini yaşamayan bir kadın, yeni doğacak çocuğun yaşaması için, yedi kapıdan yedi çeşit bez dilenip bu bezlerden çocuğa entari dikmelidir. Erkek çocukları yaşamayan birinin erkek çocuğu olması halinde, yaşaması için yedi yıl boyunca giysilerini başkalarına aldırır ve saçlarını yedi yıl sonra kestiğinde ömür boyu saklar.

Hamile kadınların gördüğü rüyalar ve yaptığı işler, çocukların cinsiyeti hakkında şu anlamları içermektedir:

1. Hamile kadının karnı üzerinde dikey siyah bir çizgi veya leke bulunursa, erkek çocuk doğuracak demektir.
2. Hamile kadının karnının sivri olması erkek, yuvarlak olması kız olacağının göstergesidir.
3. Kadın rüyasında domates ve tavuk görürse doğacak çocuğun kız olacağı; biber, dolma ve yumurta görürse doğacak çocuğun erkek olacağı inancı vardır.

Bu inanışlar ve gelenekler doğum öncesi dönemi kapsamaktadır.

2- Doğum Sırası Adetler ve İnançlar

İnsan hayatının başlangıcı olan doğum, hamile kadının doğum sancılarının gelmesiyle başlar. Hemen ebeye veya doğum konusunda tecrübeli kişilere haber verilir. Yakılan ateşlerde sular ısıtılır, gebe kadının önceden hazırladığı bebek (bıbbı) bohçası getirilir, erkekler dışarıya çıkarılır ve doğum başlatılır. Doğum sırasında içeride çocuğu olmayan, daha önce çocuğu ölmüş olan ve hamile kadınlar bırakılmaz; sancı hamile kadına sıçrar diye dışarı çıkarılırlar.

Hamile kadının hazırladığı bebek (bıbbı) bohçasının içerisinde; külot (tıbben), zıbın (ızbuun), fanila (fanera), önlükler (mel'abe), entari (fişten), başlıklar (kimme), cepken (çepkün), patikler, çoraplar, havlular, kundak (kundağ), kundak altı bezleri ve kundağın üzerine giyilecek elbise (atlas kumaştan veya ipekten yapılır) bulunmaktadır. Günümüzde bu bohçaya bebek sepeti denilmektedir.

Doğum sırasında eğer kadın çok acı çekerse:

1. Doğumu yaptıran kişi veya ebe, doğumun kolay olması için “el benim elim değil Ayşe-Fatma annemizin eli” diye söyler ve kadının karnına bastırır.
2. Yeşilli ve yöresinde kadın doğum zorluğu çekiyorsa, müezzine ezan okutturulur, ezanı duyan her Müslüman doğum zorluğu içinde bulunan kadın için dua eder (Farıc-ıl Farac Ezanı). Yani doğum yapan kadının feraha ve rahata kavuşacağına inanılır. Bunların tamamı, yapılan doğumun kolay geçmesi ve kötü ruhlardan korunmak içindir.

Doğum gerçekleştikten sonra dünyaya gelen çocuk ciğerlerinin açılması için ağılatılır; eğer çocuk ağlamazsa soğan ve sarımsak koklatılarak ağlaması sağlanır. Anne ve çocuğu birbirine bağlayan göbek bağı keskin bir bıçak veya makasla kesilir. Çocuk temizlendikten sonra kundağa sarılır. Bunun için “kundak bebeğin gecekondusudur” denilmektedir. Kundağa sarılmayan çocukların ayaklarının eğri olacağı inancı vardır. Kundaklanan bebek genellikle ahşaptan yapılan beşiğine yatırılır. Bebek kundakta kırk gün kalır ve daha sonra kundaktan çıkarılır.

Çocuk doğduktan sonra yakınları tarafından bir tabağın içine çerez, şeker, kuru üzüm, ceviz, bozuk para konur ve çevredekilere dağıtılır. Bu hazırlanan tabağa “meryem tabağı” denir.

Çocuk doğduktan sonra kulağına ezan okunması bir gelenektir. Bunu yapan kişi üç namaz vaktinde arka arkaya tam ezan zamanında tekrarlar. Bundan evvel çocuğa meme verilmez. Çocuk yağ ve pekmez ile beslenir. Ad koyma işi evin büyüklerine aittir; onlar istediği bir ismi çocuğa verirler. Çocuğun kulağına üç defa ezan okunur ve her seferinde üç defa konulacak olan ismi tekrar edilir; bu şekilde çocuğun ismi konulmuş olur.

Eskiden ilk defa yıkanan çocuğu tuzlamak âdetmiş ancak bu gelenek yavaş yavaş önemini yitirmiştir. Tuzlanmasının sebebi etin sert olması ve çok terlemesini önlemek içindir. Anne ve çocuk kırk gün sonra banyo yapar, yani banyo için kırkının çıkması beklenir. Bir inanışa göre doğumdan sonra anne yıkanmadığı sürece sütünün daha çok geleceğine inanılır (Mardin İl Yıllığı, 1967: 69).

Çocuk doğduktan üç ve yedi gün içerisinde göbeği düşer. Çocuğunun göbek bağı düşünce, onu alıp iyi bir yerde saklanır; örneğin, okula, camiye veya bir devlet kuruluşunun duvarına konur. Çünkü çocuk büyüyünce yapacağı iş ve mesleğin buna orantılı olduğu kabul edilir. Göbek bağı okula atılırsa öğretmen, hastaneye atılırsa doktor, camiye atılırsa imam olacaklarına inanılır. Bu inanç bugün hala devam etmektedir. İnanca göre böyle yapılırsa dileğin gerçekleşeceğine inanılır.

Çocuğu doğup yaşamayanlar, çocuklarının yaşaması için yedi yaşına girinceye kadar kendi evinden elbise giydirmezler. Yedi evden toplanan bez parçalarından elbise yapılarak çocuklara giydirilir. Çocukların elbiselerine mavi boncuk takılır. Böylece çocuğun ölümden, kem gözlerden ve cinlerden korunacağına inanılır. Doğum sırasında yapılan gelenek ve inanışlar bu şekildedir.

3. Doğum Sonrası Adetler ve İnançlar

Yeni doğum yapmış kadını ziyarete giden kimseler şu sözlerle onu kutlarlar:

1. Allah bağışlasın.
2. Allah analı babalı büyütsün.
3. Hayırlı bir evlat olsun.
4. Büyük bir iş sahibi olsun.
5. Sizi kimseye muhtaç etmesin.
6. Allah size onun derdini göstermesin.

Doğan çocuk kız ise ve ilk çocuksa, “ilk kız çocuğunun nimeti büyüktür” şeklinde sözler söylenir.

Doğum sonrasında doğum yapan kadının karnı, sarkmaması için kalın bir kumaşla bağlanır. Tereyağı, pekmez ve un kaynatılıp doğum esnasında oluşmuş olan morarmaların üzerine sarılır, bu morarmaları giderir. Loğusalının sütü gelmezse bol bol süt ve şekerli su içirilir.

Doğum yapan kadının ve çocuğun başının üstüne kırmızı bir eşarp bağlanır; bunun kötü ruhlardan korunmak için olduğuna inanılır. Sarı eşarp ise çocuğun sarılık olmaması içindir. Yeni doğum yapan kadın yalnız bırakılmaz, aksi takdirde kötü ruhun geleceğine inanılır. Yeni doğum yapan kadına kırk gün iş yaptırılmaz. Aynı dönemde doğum yapanların kırkı karışmasın diye anne ve çocuk kırk gün boyunca dışarıya çıkarılmaz. Doğum olan iki evden kimse birbirine gidip gelmez. Loğusalının kırk gün boyunca mezarının açık olduğu inancı vardır.

Bebeği cin-peri çarpmaması için, kaldığı odada mutlaka bir canlı bulundurulur. Buna imkân olmazsa çocuğun beşiğine iğne veya bıçak yerleştirilir. Bebeğin yastığının altına bıçak, makas ve ekmek konur; dokunulduğunda korkmaması içindir. Bunun sebebi albastı veya al karısı denen kötü ruhtan korunmak ve onu korkutmak içindir. Bu kötü ruhun bebeğin ve annesinin canını alacağından korkulur.

Kırkı çıkan anne ve bebeği nazardan korumak için kurşun döktürülür. Kırkını çıkarmamış bir loğusalı kadının evine başka bir kişi tarafından et getirilmesinin uğursuzluk getireceğine inanılır. Uyumayan, arsızlık eden bebeğin uyumasını sağlamak için “Morika xere” (mavi boncuk) adı verilen sallanan bir boncuk çocuğun kulağına takılır.

Yeni doğan çocuğu cinlerden ve perilerden muhafaza etmek için büyük bir kalbur alınır. Bebek yedi gün boyunca kalburda kalır, daha sonra ise beşiğe konur. Beşiğe konduğunda da bebeğin yanında küçük bir yastığa iğne iliştilir. Bu iğneyi gören cinlerin ve perilerin korkarak çocuğa yaklaşmayacağına inanılır (Mardin İl Yıllığı, 1967: 64). Kırklı çocuğun çamaşırları gece dışarıya serilmez.

Yeni doğan çocuklardan kırkı karışan olursa diğer bebeğin bir eşyası gizlice alınır ve yakılır, kokusu veya dumanı evde ve çevresinde gezdirilir. Bu sayede kötülüklerden ve nazardan korunmuş olunur. Boş beşik, çocuğun belinin ağrmasına neden olacağı gerekçesiyle sallanmaz ve sallandırılmaz. Çocuğun güçlü olması için minareye çıkartılır. Çocuk emeklerse misafirin geleceğine inanılır. Küçük çocuğun ayağının altını öpmek çocuğun gelişmesine engel sayılır. Küçük çocuğun üzerinden atlamak, çocuğun ömrünü kısalttığına inanılır.

Konuşması gerektiği halde konuşamayan çocuklar için yedi Ali, yedi de Mehmet adlı kişilerden para toplanıp bebeğin sağ koluna muska gibi bağlanır. Bu bağ çocuk konuşuncaya kadar çözülmez. Çocuğun çıkan ilk dişi görüldüğünde kendisi için buğday ile nohut haşlanıp tepsilerle konu komşuya dağıtılır. Tepsilere madeni para atılır. Böylece çocuğun acı duymayacağı ve dişlerinin madeni nesne gibi sert olacağına inanılır. Bu geleneğe “selike” veya “diş bulguru” denir. Ayrıca çıkan ilk dişi görene çocuğun ailesi tarafından bir hediye verilir.

4-Sünnet Törenleri ve Kirvelik Geleneği

Erkek çocuklar, erkekliğe ilk adımlarını sünnet olmakla atarlar. Sünnet olmak erkekliğin şanındandır sayılır. Müslüman ülkelerde erkek çocukların sünnet olmalarının gerekçesi, Hz. Muhammed’in sünnetli doğduğuna inanılmasıdır. Peygambere uymak ve O’nun sünnetini devam ettirmek anlamında erkek çocuklar sünnet edilir. Çocuğu sünnet ettirmekle, Hz. Muhammed’in bedensel bir özelliği, bu dinden olanlara doğuşlarından sonra kazandırılmak istenmiştir.

Erkek çocukları bazen sağlık sebebiyle bazen de acıyı hissetmemek için kırkı çıkmadan sünnet ettirilir. Eskiden çocuğun göbeği düştüğü sıralarda sünnet ettirilirmiş. Erkek çocuklar genellikle ilkokul çağlarına geldiğinde sünnet ettirilir. Çocuğu sünnet ettirme kararı genellikle aile bireyleri tarafından kararlaştırılır. Sünnet düğünleri genellikle ilkbahar ve sonbahar mevsimlerinde, tespit edilen bir cuma günü namazdan sonra gerçekleştirilir. Sünneti ya sağlık çalışanlarından biri ya da bu işle uğraşan kişiler tarafından gerçekleştirilir. Sünnet olacak çocuk veya çocuklar için günler öncesinden hazırlıklar yapılır.

Mardin ve çevresinde uzun yıllardan beri köklü adet ve örflerden biri de kirvelik (Kıriv)'tir. Ailece yakın görülen bir akraba, dost veya tanıdık kirve seçilir. Kirve, sünnet yapılırken çocuğu kucağında tutar, ona hediyeler alır ve onun bütün masraflarını karşılar.

Kirve bir yastığın üzerine oturur ve sünnet olacak çocuğu kucağına alır. Sünnet çocuğunun sıçrayan ilk kanı mutlaka kirvenin üzerine sıçramalıdır, çünkü ilk bahşışı bu şekilde kirvenin alması gerekir. Sünnetçilere bahşış vermek, çocuğun yastığına veya tepsisine altının en büyüğünü koymak kirveye düşer. Kirve olan kişi yaşamı boyunca ailenin bir üyesi, yakını ve güvenileni olur. Sünnet çocuğunun kesilen parçası birkaç gün içinde cami veya okulun çevresine gömülür; bu, ileride hayırlı bir evlat olması veya iyi bir eğitim alması içindir.

Sünnet yapılacağı gün öğle saatlerinde mevlit okutulur, kurban kesilir, “dıst” denilen büyük kazanlarda yemekler pişirilir ve gelen konuklara dağıtılır. Gelen misafirler de yanlarında getirdikleri hediyeleri çocuğa verirler. Çocuğa sünnet elbisesi giydirilir ve sünnet çocuğu gezdirilir. Yemeğe katılan kişilere Mardin ve çevresine ait olan süt, un, yağ, şeker ve bazı baharatların da bulunduğu bir çörek dağıtılır. Tarçınlı olan bu çörek çok güzel bir tada sahiptir.

Kirve ve çocuğun ailesi akşam yemeğini yedikten sonra herkes dağılır ve ertesi sabah çocuğun ailesi kirvenin evine yemeğe gider. Giderken de yanında kirve ve ailesi için hediyeler götürür. Sünnet töreni bu şekilde son bulur ancak kirvenin görevi kız isteme, evlenme kısacası ömrünün sonuna kadar devam eder).

Mardin'deki çok sesli yaşamın önemli bir parçası olan bayramları ve bu bayramların şehre kattığı zengin kültürel dokuyu ele alan yeni bölümünüzü düzenliyorum.

III-Mardin Kültüründe Hayatın Gerçeği Ölüm Adetleri ve İnanışlar

Mardin nüfusunun büyük bir kısmı Müslüman olup, bunun yanında Süryaniler ve Ezidiler de önemli bir yere sahiptir. Aşağıda Mardinli Müslümanlara ait ölüm âdetleri ve inanışları detaylandırılmaktadır.

1- Ölüm Öncesi İnançlar ve Hazırlıklar

Ölümle ilgili yaygın inanışlar arasında şunlar bulunmaktadır:

1. Rüyada dış görmek birinin öleceği anlamına gelir.
2. Bir evde baykuşun ötmesi, o evden birinin öleceğine inanılır.
3. Bir evin yanında uluyan köpeğin uğursuzluk getireceği ve o evden birinin öleceğine inanılır.
4. Karıncaların bir evin önünde toplandığı görülürse o evden birinin öleceğine inanılır.

Mardin ve çevresinde ölüm âdetleri çerçevesinde, ölüm döşeginde son nefesini vermek üzere olan kişinin ağzına yakınları tarafından Zemzem suyu damlatılır. Zemzem suyu yoksa normal su içirmeye çalışılır. Bunun sebebi, ruhun bedeni terk etmesi anında ağzın kurumasını ve bu kuruluştan dolayı meydana gelecek hırıltıyı azaltmak; ayrıca suyun insanlar için en kutsal nimet olmasıdır.

2- Ölüm Sonrası Ritüeller ve Defin

Ölümünden hemen sonra ölünün gözleri kapatılır, çenesi eşarp veya bezle bağlanır. Elbiseleri çıkarılır ve teneşire konulduktan sonra karnının üzerine bıçak veya metal bir eşya konur. Çünkü metal bir eşya konulduktan sonra cesedin şişmeyeceğine inanılır.

Ölen kişinin akrabaları, evdeki ölüye ait eşyaları ve giysileri toplayıp saklar. Bu giysiler daha sonra yıkanıp temizlendikten sonra maddi durumu iyi olmayan kişilere giymeleri için verilir. Ölü yıkanırken üzerine Kur'an-ı Kerim okunmaz.

Mardin'de ölü yıkayıcısı olarak belirli erkek ve kadınlar bulunmaktadır. Bunlar ya eve çağrılır ya da caminin gasilhanesinde yıkama işini yaparlar. Ölünün yıkanacağı suyun çok temiz ve el değmemiş olmasına dikkat edilir. Bu yüzden

yıkama suyu, bir akarsudan sağlanmaya çalışılır. Suyun ısıtılmasında da evdeki odunlar kullanılmaz; komşuların getirdiği odunlar kullanılır veya odun satın alınır. Yıkama suyunun içine bazen “Kufur” adı verilen hoş kokulu madde atılır. Yıkama suyu ölüye “Yendo” adı verilen kepçe ile dökülür. Ölüyü yıkayanlara “Ğasil” denir.

Anadolu’nun birçok yöresinde olduğu gibi, belirli bir yaşa gelen kişiler ölmeden önce cenazesinde kullanılacak olan kefenini, sabununu, Zemzem suyunu ve havlusunu önceden hazırlayıp bir bohçanın içerisinde saklar ve bunlar daha sonra kendi cenazesinde kullanılır.

Ölü yıkayıp kefenlendikten sonra, bir sonraki namaz vaktinde cenaze namazı kılınır ve defnedilmek üzere mezarlığa götürülür. Hava karardıktan sonra meydana gelen ölümlerde cenaze defnedilmez, bir sonraki gün toprağa verilir. Hava karardıktan sonra yapılan definlerin uğursuzluk getireceğine inanılır. Buna karşılık, Mardin’in Yeşilli ilçesinde ölüm hangi saatte olursa olsun cenaze bekletilmez, birkaç saat içerisinde defnedilir. Gecedен ölmüş ise sabaha bırakılmaz, cenaze gece toprağa verilir.

Ölen kişi kadınsa tabutun üzerine bir yazma veya eşarp, erkek ise tabutun üzerine renkli ve el işi (namazlağı, seccade) bir örtü örtülür. Cenaze namazını kıldıran imam cemaate dönerek: “Merhum hakkında ne dersiniz, hakkınızı helal eder misiniz?” diye sorar. Cemaat, yüksek sesle: “Allah rahmet eylesin, hakkımızı helal ederiz” der. Bu üç defa tekrarlanır.

Ölü kazılan mezara konulur. Başının altına ince bir taş konarak yüzü Kible’ye doğru çevrilir. Hazırlanan taşlarla kabir kapatılarak toprakla doldurulur ve mezar taşları konur. Daha sonra mezara toprağın iyice yerleşmesi için bir bidon su dökülür.

Ölü defnedildikten sonra imam ölüyü telkin etmeye başlar; telkin edilirken herkes ayağa kalkar. Daha sonra kabir başında Kur’an-ı Kerim okumayı bilen ölünün akrabalarından biri kabrin yanında kalarak Kur’an-ı Kerim okur. İmam ve cenaze törenine gelenler ölünün akrabalarına teker teker taziyelerini sunar.

Baş sağlığı için gelenler, ölen kişinin yakınlarına şu sözlerle acılarına ortak olmaya ve onları teselli etmeye çalışırlar:

1. Başınız sağ olsun.

2. Allah çocuklarınızı başınızdan eksik etmesin.
3. Allah kalanlara uzun ömürler versin.
4. Allah dünyayı onun aklına getirmesin.
5. Büyükleriniz, akrabalarınız, dostlarınız sağ olsun.
6. Allah sizi onun yerine bağışlasın.
7. Allah onu cehennem azabından korusun.
8. Bu herkesin yoludur.
9. Ağlamakla ölüye günah yağıdıracağsınız.

Önceki zamanlarda cenazeler tabutla birlikte gömülürmüş, bazı kişiler tabutsuz gömülmeyi vasiyet ederlermiş. Çünkü kıyamet gününde tüm insanlar dirildiğinde tabutla gömülenlerin sırtlarında tabutla dirileceğine ve bunu taşımak zorunda kalacaklarına inanılmış.

Eskiden, kişi Cuma günü öldüyse kıyamet gününe kadar hesaba çekilmez inancı hâkim olduğu için ölüyü Cuma'dan Cuma'ya teslim ederlermiş. Örneğin, kişi Çarşamba günü ölmüş ise cenaze toprağa gömüldükten sonra akrabaları mezarın başında çadır kurarak Cuma gününe kadar kabrin yanından ayrılmayıp, Kur'an-ı Kerim okurlarmış.

3- Taziyet Süreci ve İlgili Gelenekler

“Meleklerle emanet etme” veya “Cumaya emanet” adını taşıyan bu törende, emanet bitimine yani Cuma gününe kadar gece gündüz dualar edilir, Kur'an-ı Kerim okunurmuş. Bu inanışa göre, ölü gömüldükten sonra sorguya gelen sorgu meleklerinin hesap sormalarını geciktirmek ve bunun kıyamete kadar uzamasını sağlamaktır.

Gömme işi bittikten sonra, eğer ölü sahipleri Hımlan (ölü evine eş, dost ve yakın akrabaların un, şeker, pirinç, yağ gibi ihtiyaçları getirmeyi âdet saydıkları gelenek) kabul etmeyecekse, mezar başında imam veya bu işle uğraşan bir kişi tarafından cemaate:

“Ey cemaat; hatır, devir vardır, hımlan yoktur” diye oradaki eş, dost ve yakın akrabalara söylenir.

Hımlan'ın amacı taziye evinin masraflarına ortak olmak, yükü paylaşmaktır. İnsanların zor günlerinde birbirlerine destek olduğunu gösteren en güzel geleneklerden biridir. Bu gelenek, ismi farklı olsa bile Anadolu'nun doğusunda, batısında, her köşesinde bulunmaktadır. Hımlan olarak getirilen erzaklardan taziye gelen kişilere ikram edilmek üzere bolca yemekler pişirilir. Bu yemek pişirme olayına da “hımlen” denir.

Mardin'de ölen kişinin akrabaları taziye gelenleri evlerinde, taziye çadırlarında veya taziye evlerinde taziye kabul ederler. Taziye çadırları genelde belediye tarafından kurulur, belediyeye ait olan bu çadırlar gayet geniştir. Baş sağlığına gelen misafirlere çadırların içerisinde yemek verilir. Taziye evleri de belediyeler tarafından yapılır, insanlar taziye kabul ederler.

Devir, ölünün gömüldüğü günü takip eden üç akşam boyunca erkekler arasında yapılan anma, ruhuna Kur'an-ı Kerim okuma, kalanlara başsağlığı dileme törenidir. Hatır ziyareti denilen, taziye geliste herkesin oturduktan sonra Fatiha Suresi'ni okuması, okutması ve imamın da Kur'an-ı Kerim'den sureler aktarması şeklinde süren bir dua sürecidir. Bu hatır ve devir ziyaretlerinde gelenlere Mırra (acı kahve), şeker ve sigara ikram edilir. Şeker ve sigara bir tepsinin içerisine konularak gelenlere sunulurken mırra, mırracı tarafından dağıtılır.

Mardin'de mırra önemli bir gelenektir. Mırra yapmanın, dağıtmanın ve içmenin bir âdabı vardır. Acı kahve olarak da bilinen mırra, kulpsuz fincanlarda dağıtılır ve fincanın dibinde iki üç içimlik bir kahve bulunmaktadır. Fincandaki kahve sallanarak, iki üç seferde bitirilir.

Ölünün sağlığında işlediği kefaretlerin, ömrü boyunca kılmadığı namazların, tutamadığı oruçların kazaları olarak, yalan yere yeminlerinin affedilmesi için, ölü sahiplerinin gücünün yettiği kadar ya da ölünün vasiyetine göre, fakirlere buğday dağıtılır. Bu geleneğe “ıskat” denir. İskat geleneğinde orta yere kaplar ya da çuvallar içinde buğday getirilerek konur ve durumu iyi olmayan kişilere bu buğday dağıtılır. Bu yardımlar buğday olarak yapılabileceği gibi buğdayın karşılığı, para olarak da yapılabilir. İskat geleneğine o kadar önem verilir ki zengin fakir herkes ıskat vermeyi bir zorunluluk olarak kabul eder.

Kadınlar ağıtlar yakarak ağlar; ağıt yakma geleneği Mardin'de oldukça yaygındır. Yakınları tarafından yakılan ağıtlarda daha çok ölen kişinin yaşam öyküsü, beğendiği şeyler, giydiği kıyafetler anlatılır. Kısa bir süre önce yakınıni kaybetmiş olan başka aileler varsa onlar da bu ağıtlara katılarak acılar paylaşılmaya çalışılır.

4- Yas Adetleri ve Süresi

Yörede “imadede” denilen ağıtçı kadınlar bulunmaktadır; bu kadınlardan biri ya da ikisi parayla tutularak ağıtlar yaktırılır ve ağlanır.

Yas süresi üç günden kırk güne kadar uzar; bazen de takip eden ilk dini bayrama kadar devam eder. Bu süre ölen kişinin toplumdaki yerine ve saygınlığına bağlı olarak uzayıp kısalabilir. En yaygın yas süresi üç gün ile kırk gün olanıdır. Kadınlar, erkeklere oranla daha uzun süre yaslı kalmaktadır. Yas giyimi genelde siyahtır.

Yas süresince ölü sahipleri; erkekler yaklaşık 15-20 gün sakal tıraşı olmaz.

1. Cenaze götürülürken evlerinin içinde görüp de ayağa kalkmayanların sakat kalacağına veya felç olacağına inanılır.
2. Cenazeyi taşıyan arabada ekmek bulundurmanın o arabayı koruduğuna inanılır.
3. Hava karardıktan sonra yapılan definlerin, uğursuzluk getireceğine inanılır.
4. Loğusalının kırk güne kadar mezarının açık olduğuna inanılır.
5. Ölen kişi genç ise annesi kırk güne kadar mezara gidemez, ölen için hayırlı kabul edilmez. Bu olaya “arbin’lik (kırklık)” denir.
6. Ölen kişi için yüksek sesle ağlanmaz. Çünkü ölen kişinin azap çekeceğine inanılır.
7. Ölü evinde bir hafta çamaşır yıkanmaz ve yemek yapılmaz.
8. Ölü taşıyan bir arabanın geçilmesinin günah olduğuna inanılır.
9. Ölünün başında ağlarken eğer gözyaşının bir damlası ölüye değerse, ölünün öbür dünyada sakat kalacağına inanılır.

Kadınlar 10-15 gün çamaşır yıkamaz ve kenarı işlemeli, boncuklu olan eşarplarını çıkarıp yerine sade olan eşarplarını takarlar. Yas süresince ölü sahibi kadınların renkli elbise giymeleri ayıplanır. Yas süresince ölü sahipleri evden uzaklaşmaz; yakın komşular radyo, televizyon gibi cihazların sesini ya hiç

açmazlar ya da kendilerinin duyacağı kadar açıp kederli ailenin acısına ortak olmaya çalışırlar; o tarihlerde nişanı, düğünü olan komşular ya bu törenleri erteler ya da sessiz yapar. Eskiden tek erkek çocuğunu kaybeden bazı kadınlar saçlarının bir bölümünü keserlermiş.

5- Şıva Mırı (Ölü Yemeği) ve Mezar Yapımı

“Şıva mırı” denilen ölü yemeği (fakirlere dağıtılan akşam yemeği), ölü defnedildikten hemen sonra ya üç gün, ya ilk Cuma gününe kadar ya da kırk gün boyunca verilir. Bu, ailenin maddi durumuna göre değişir. Şayet ölü sahibi fakirse ve her gün yemek çıkaramıyorsa, her Cuma camide helva, lokum veya bisküvi gibi şeyler dağıtır.

Üçüncü günün gecesinde mevlit okutulur. Mardin’de mevlit genellikle evlerde veya taziye çadırlarında Arapça olarak okunur. Mevlit okutulmasının amacı cenaze merasiminin bittiğini belirtmektir. Mevlit esnasında mirra, sigara ve şeker ikram edilir. Mevlit başlayınca, ateşe “harmel” bitkisi ve “mevlit ağacı” atılarak tütsü yapılır. “Buhur” adı verilen ve yakılınca çevreye hoş bir koku veren bu tütsü mevlit okuma esnasında ve yemek yeme sırasında devam eder. Ayrıca mevlide gelenlere “İkliçe” adı verilen (tarçınlı ekmek veya çörek) dağıtılır.

Mevlit ve yemek faslı bittikten sonra ölü sahipleri dış kapıda büyükten küçüğe doğru sıralanırlar. İçerideki topluluk sıra ile kederli aile fertleriyle el sıkışıp tekrar başsağlığı dileyerek ölü evinden ayrılırlar. Kırkıncı günün akşamı mevlit okunur. Mevlitte, üçüncü günde verilen yemekler tekrar verilir ve yas biter.

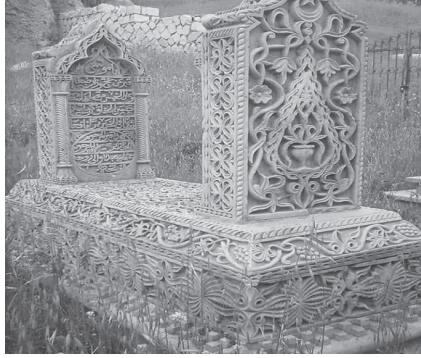
Mardin’de ölen kişinin mezarı genellikle bir yıl sonra yaptırılır. Bunun sebebi de toprağın tam olarak yerleşmesidir. Mezarlarda genellikle mermer veya beton kullanılmaz.

6- Mardin’de Mezar Taşları

Güneydoğu Anadolu’nun kadim şehirlerinden Mardin, tarihi dokusunda Artuklu ve Akkoyunlu dönemleri başta olmak üzere, zengin bir Türk mimarisi mirası barındırır. Bu mimari zenginliğin yanında, ne yazık ki mezar taşı geleneği, bu anıtsal yapılarla kıyaslandığında çok daha zayıf bir sanatsal temsil sunar.

Mardin’de orijinal dokusunda bulunan mezar taşlarının neredeyse tamamı Osmanlı’nın son dönemlerine aittir ve daha eski tarihlere dayanan örnekler günümüzde henüz tam olarak bilinmemektedir.

Osmanlı Öncesi Döneme Ait Nadir Bir Mezar Taşı Örneği

Mardin’in Taşlara Kazınan Mirası: El Yazması ve Mezar Taşları

Mardin, Bereketli Hilal’in kadim topraklarında, yüzyıllardır farklı kültür ve inançlara ev sahipliği yapmış, sanatsal ve mimari açıdan eşsiz bir şehirdir. Şehrin zengin kültürel katmanları, özellikle taşlara işlenmiş eserlerde belirgin bir şekilde kendini gösterir.

Türk Mezar Taşlarının Kültürel ve Sanatsal Önemi

Mardin’deki Türk mezar taşları, şehrin çok katmanlı kültürel mirasının somut kanıtlarıdır. İncelenen mezar taşı, **sanduka tipi** formu ve yoğun bezemeleriyle dikkat çeker. Malzeme olarak Mardin’in karakteristik **sarımsı kalker taşı** kullanılmıştır.

İşçilik ve Sembolik Motifler

Mezar taşının en dikkat çekici özelliği, üzerindeki detaylı bezemelerdir:

- 1. Geometrik Desenler:** İslam sanatının karakteristik özelliği olan bu desenler, sonsuzluğu ve evrenin düzenini sembolize eder.

2. **Bitkisel Motifler (Rumi ve Hatayi):** Yoğun bir şekilde kullanılan stilize edilmiş bitkisel desenler, İslam sanatının geleneksel bezeme üsluplarını yansıtır. Özellikle ayak taşındaki vazodan çıkan hayat ağacı motifi, yaşamın sürekliliğini, yeniden doğuşu ve cennet tasavvurunu simgeler.
3. **Yazıt (Kitabe):** Baş taşında Celî Sülüs veya Celî Ta'lik gibi heybetli bir hatla yazılmış İslami metinler bulunur. Bu yazılar, İslam sanatında hat sanatına verilen önemi gösterir.
4. **Mihrap Benzeri Form:** Baş taşının üst kısmındaki mihrapvari kemer, vefat edenin ruhunun kibleye yönelişini ve dinsel bir göndermeyi simgeler.

Sanatsal ve Sembolik Anlam

Bu mezar taşı, vefat eden kişinin kimliğine dair ipuçları sunarken, aynı zamanda İslami ölüm ve ahiret inancını sanatsal bir dille ifade eder. Üzerindeki zengin motifler, ölümün bir son değil, manevi bir yolculuğun başlangıcı olduğu inancını ve cennet tasavvurunu yansıtır. Her bir motif, bu inanç sisteminin bir parçası olarak büyük bir ustalıkla işlenmiştir.

Mardin Kültür ve Medeniyetindeki Yeri

Mardin'deki mezar taşları, Süryani, Arap ve Türk mimarilerinin ortak mirası olan **yerel taş işçiliği geleneğinin** bir kanıtıdır. Bu ustalık, şehrin kültürel ve sanatsal sentezini gözler önüne sermektedir.

1. **İslami Sanatın Yansımaları:** Mezar taşındaki hat sanatı, Rumi, Hatayi ve geometrik desenler, İslam sanatının klasik unsurlarıdır. Bu durum, Mardin'deki Türk varlığının ve İslami kimliğin sanatsal ifadelerini ortaya koyar.
2. **Çok Kültürlü Etkileşim:** Mardin'in farklı inanç gruplarından gelen (Süryani, Ermeni, Ezidi vb.) diğer mezar taşlarıyla karşılaştırıldığında, bu örnekteki motiflerin ve yazıtların İslami kimliği net bir şekilde vurguladığı görülür. Ancak genel taş işçiliği kalitesi ve bazı stilize motiflerde, bölgesel sanatsal etkileşimlerin izleri de bulunabilir.

- 3. Sosyal ve Ekonomik Durum:** Bu denli detaylı ve kaliteli bir işçilik, vefat eden kişinin veya ailesinin belirli bir sosyal ve ekonomik statüye sahip olduğunu düşündürmektedir. Mezar taşları, aynı zamanda o dönemin zanaatkarlarının ve sanatsal seviyesinin de bir göstergesidir.

Müslüman Cenaze Töreni

Ezidi Cenaze Töreni

Süryani Cenaze Töreni

9. Süryanilerde Cenaze Törenleri

1. Süryanilerde cenaze törenleri sivillere ait ve ruhanilere ait olmak üzere ikiye ayrılır. Siviller için erkek, kadın, genç bakire kız ve çocuklara özel dört farklı cenaze töreni programı bulunur. Ruhaniler için ise patrik ve metropolitler, papazlar, rahipler, diyakoslar ve rahibeler için beş farklı, daha uzun ve görkemli törenler düzenlenir.
2. Bir ölünün vefatından sonra üç, on beş ve kırk gün sonra kilisede anma törenleri yapılır ve adına Kutsal Ayin icra edilir. Ayrıca seneyi devriyesinde de özel bir programla anılır. Bu anmalarda merhumun ruhuna yemekler yapılır ve sadakalar dağıtılır.
3. Mardin'deki bu zengin kültürel ve inançsal yaşam, şehre özgü farklılıkların bir arada, barış ve huzur içinde var olabildiğinin güzel bir örneğini sunmaktadır. Umarız bu çeşitlilik sonsuza dek sürer.

IV- Bayramlar Kardeşliğin ve Yeniden Birleşiminin Kutlamaları

Mardin'de dinî bayramlar, sadece ilgili inanç grubunun değil, tüm şehrin ortak sevinci ve paylaşım alanı haline gelmektedir. Bu özel günler, farklı kimliklere sahip toplulukların bir araya gelerek hoşgörü ve dayanışma içinde kutlama yaptığı zamanlardır.

1-Ramazan ve Kurban Bayramları (İslam)

Müslümanların Ramazan ve Kurban Bayramları, Mardin’de büyük bir coşkuyla kutlanmaktadır. Bayram namazları, aile büyüklerinin ziyareti, mezarlık ziyaretleri ve komşulara bayramlaşmaya gidilmesi köklü geleneklerdendir. Çocuklar için bayram harçlıkları, şekerler ve tatlılar özenle hazırlanır. Özellikle “Mardin çöreği” (kiliçe), bayram sofralarının vazgeçilmez bir parçasıdır. Bayramlarda Süryani ve Ezidi komşular da Müslüman dostlarını ziyaret eder, karşılıklı iyi dileklerde bulunularak kültürel etkileşim pekiştirilir.

2. Elem Haftası ve Diriliş Bayramı (Paskalya)

1. Elem Haftası, İsa Mesih’in çile çektiği haftadır. Bu hafta boyunca kilise yas tutar, ilahiler hüznü makamlarla okunur ve özel törenler düzenlenir. Bu törenler arasında İsa’nın Kudüs’e giriş töreni, Nehire töreni, Ayak Yıkama töreni, Fasah ayini, İsa’nın haça geriliş töreni, mezara defin töreni ve Nurlu Cumartesi ayini bulunur.
2. Diriliş Bayramı (Paskalya), İsa’nın mezardan dirilişini kutlayan üç günlük bir bayramdır. Bu bayramda Lebniye, sütlaç, çörekler ve renkli yumurtalar gibi özel yemekler hazırlanır. Yumurtalar, Hristiyanlığın temel inancı olan “Üçlük ve Birliğin” simgesi olup, İsa Mesih’in mezarını ve dirilişini ifade eder. Paskalya’da kesinlikle et yenilmez. Süryaniler, bu bayramda birbirlerini “Kom Moran men Kabro” (İsa ölümlerden dirildi) müjdesiyle tebrik ederler ve ev ziyaretleri yaparlar. Papazlar da cemaatin evlerini ziyaret ederek bereket duaları okurlar.

3- Çarşamba Sor (Ezidilik)

Ezidilerin en önemli bayramlarından biri olan Çarşamba Sor (Kırmızı Çarşamba), ilkbaharın başlangıcını ve yeni yılın gelişini kutlamaktadır. Bu bayramda kutsal mekânlar ziyaret edilir, dualar okunur ve özel yiyecekler hazırlanır. Mardin’de yaşayan Ezidiler de bu bayramlarını kendi geleneklerine göre kutlar, diğer inanç gruplarından dostlar da bu kutlamalara zaman zaman katılır (YÖK Tez Merkezi, t.y.).

Mardin’deki geleneksel düğün ve bayramlar, sadece dinî veya etnik kimliklerin kutlandığı günler değil, aynı zamanda bir arada yaşama kültürünün, hoşgörünün ve karşılıklı saygının en canlı ve samimi göstergeleridir. Bu kutlamalar, farklılıkların zenginlik olduğunu ve insani bağların, inanç farklılıklarının ötesinde nasıl güçlendiğini tüm dünyaya göstermektedir.

V-Mardin: Konukseverlik ve Ziyaret Kültürü

Mardin, taşın dile geldiği kadim sokakları, binlerce yıllık tarihi ve çok kültürlü yapısıyla sadece mimari bir şaheser değil, aynı zamanda **sıcakkanlı insanları ve köklü konukseverlik geleneğiyle** de öne çıkan bir şehirdir. Bu şehirde, misafire verilen değer ve ziyaret kültürü, toplumsal yaşamın en belirgin özelliklerinden biridir ve yüzyıllardır süregelen komşuluk, hoşgörü ve dayanışma ruhunun bir yansımasıdır.

1-Misafirperverliğin Kökleri

Mardin'deki konukseverlik anlayışı, bölgenin tarihsel ve kültürel dokusundan beslenir. Mezopotamya'nın kavşak noktasında yer alması, farklı inanç ve etnik kökenlerden insanların bir arada yaşamasını zorunlu kılmış, bu da karşılıklı saygı ve dayanışma kültürünü pekiştirmiştir. İslamiyet'in misafirperverliği teşvik eden öğretileri, bölgedeki İslami kültürün bu geleneği daha da güçlendirmesinde etkili olmuştur. "Misafir rızkıyla gelir," "Ev sahibi misafirini Allah misafiri sayar" gibi deyişler, Mardin'de misafire verilen kutsal değeri açıkça ortaya koyar.

2-Ziyaret Kültürünün Temel Unsurları

Mardin'de ziyaret, sadece bir sosyal etkileşimden öte, derin anlamlar taşıyan bir ritüeldir. Bu kültürün temel unsurları şunlardır:

- 1. Ev Kapısının Açık Olması:** Mardin evlerinde misafire kapılar her zaman açıktır. Özellikle öğleden sonra başlayan "çay saati" veya "mırza saati," komşuların ve akrabaların birbirini ziyaret ettiği, sohbet ettiği, güncel olayları konuştuğu önemli anlardır. Haber vermeden yapılan ani ziyaretler dahi hoşgörülle karşılanır ve ev sahibi tarafından büyük bir sevinçle kabul edilir.
- 2. İkram ve Cömertlik:** Misafire yapılan ikramlar, Mardin konukseverliğinin olmazsa olmazıdır. İkramların zenginliği ve çeşitliliği, ev sahibinin misafire verdiği değeri gösterir. Geleneksel olarak acı kahve mırza, tatlı olarak zerde veya kıllorik, ana yemek olarak ise etli yemekler ve pilavlar ikram edilir. Evde ne varsa en iyisi misafire sunulur; imkanlar dahilinde sofralar zenginleştirilir. Misafirin doyana kadar yediğinden ve rahat ettiğinden emin olmak ev sahibinin önceliğidir.
- 3. Sohbet ve İletişim:** Ziyaretler, sadece yemek yiyip içmekten ibaret değildir. Misafirle derinlemesine sohbet etmek, hal hatır sormak, aile ve sağlık durumunu öğrenmek, dertleşmek bu kültürün önemli bir parçasıdır. Misafirin kendini rahat hissetmesi ve ev sahibiyle samimi bir bağ kurması hedeflenir. Tecrübeli yaşlılar tarafından anlatılan hikâyeler, geçmişten gelen hikâyeler ve nükte dolu sohbetler, ziyaretlerin vazgeçilmezidir.

4. Saygı ve Hoşgörü: Farklı inanç ve kültürlerden insanların bir arada yaşadığı Mardin’de, ziyaret kültüründe karşılıklı saygı ve hoşgörü esastır. Misafirin inancına, etnik kökenine veya yaşam tarzına bakılmaksızın aynı saygıyla ağırlanır. Bu durum, şehrin çoksesli yapısının gündelik hayata yansımasıdır. Dini bayramlarda farklı inanç gruplarının birbirlerini ziyaret etmesi, bu hoşgörülü ortamın en güzel örneklerindendir.

5. Uğurlama ve Tekrar Davet: Misafir ayrılırken kapıya kadar eşlik etmek ve tekrar gelmesi için davette bulunmak, Mardin’de yerleşmiş bir adettir. Misafirin memnun ayrılması ve ziyaretinin iyi anılar bırakması önemlidir.

3-Modernleşme ve Konukseverlik

Günümüzde Mardin’in sosyal yapısında yaşanan değişimler, kentleşme ve modern yaşam tarzının etkisiyle ziyaret kültüründe bazı farklılaşmalara yol açsa da, konukseverlik ruhu hala canlılığını korumaktadır. Özellikle özel günlerde, bayramlarda ve önemli toplumsal olaylarda bu geleneksel bağlar yeniden canlanır. Mardin halkı, dışarıdan gelen ziyaretçilere de aynı sıcaklıkla yaklaşarak, şehrin bu köklü değerini günümüzde de yaşatmaktadır.

Mardin’in konukseverlik ve ziyaret kültürü, sadece bir sosyolojik olgu değil, aynı zamanda şehrin kimliğini oluşturan, toplumsal dayanışmayı güçlendiren ve farklılıkları bir araya getiren kadim bir miras niteliğindedir. Bu kültür, Mardin’i ziyaret eden herkesin unutulmaz anılarla ayrılmasını sağlayan önemli bir detaydır.

VI-Mardin’de Damga ve Dövme Geleneği: Türk Kültürünün İzleri

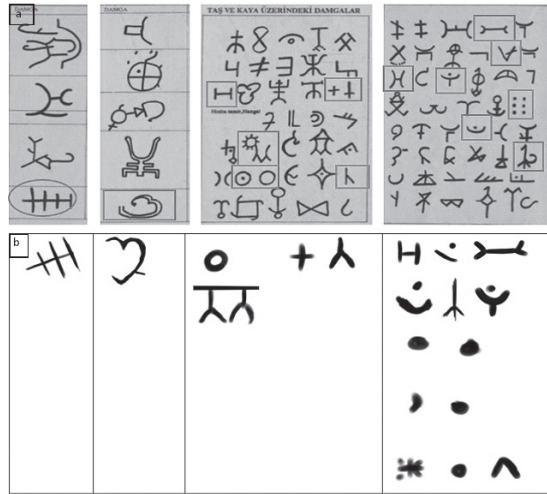
Anadolu kültüründe “damga” veya “tamga”, eski çağlardan günümüze kadar varlığını sürdürmüş önemli bir pratiktir. Bu işaretler, bir nesnenin veya canlının kime ait olduğunu belirtmekle kalmamış, aynı zamanda bir soya, boya veya kişiye aidiyeti ifade etmiştir. Türk boyları ve oymaklarının kendine özgü damgaları, hayvan, eşya ve bayraklar üzerine işlenerek aidiyet ve kimlik belirtme aracı olarak kullanılmıştır. Günümüzde ise “damga” kelimesi, hem şahıs imzası ve mührü hem de mali alanda vergi anlamında kullanılmaktadır.

Dövme, ise is, çivit, mürekkep gibi karışımların iğnelerle deri altına işlenmesiyle yapılan bir uygulamadır. Bu uygulamalar, nazardan korunma, tılsım, bereket gibi inançsal amaçların yanı sıra, bir topluluğa aidiyeti ve güzelliği ifade etmek için de kullanılmıştır. Anadolu’da dövme, özellikle kadınlar arasında güzellik, doğurganlık, bereket ve kötülüklerden korunma inancıyla yaygınlaşmıştır. Aynı zamanda, kişinin bağlı olduğu aşiret veya tarikat gibi toplulukları belirtme işlevi de görmüştür.

Mardin’deki Damga ve Dövme Bağlantısı

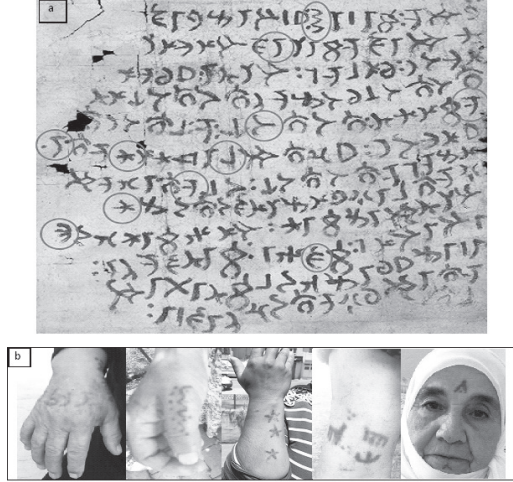
Mardin, Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nin kadim yerleşim yerlerinden biri olup, Bereketli Hilal (Fırat –Dicle arası) ve Anadolu’daki ilk uygarlıkların ortaya çıktığı merkezlerden biridir. Bölgenin Türk, Kürt, Arap, Süryani gibi farklı etnik ve inanç gruplarını barındırması, zengin bir kültürel mozaik oluşturmuştur. Bu kültürel çeşitlilik içinde, dövme ve damga geleneği de Mardin’de önemli bir yer tutmaktadır.

Yapılan araştırmalar, Mardin yöresindeki dövmelerin, Türk dilinin en eski yazılı belgeleri olan **Orhun Yazıtları**’ndaki alfabeyi oluşturan işaretler ve şekillerle benzerlikler gösterdiğini ortaya koymuştur. Özellikle Orhun Yazıtları, Özgün Turfan Yazmaları ve Uyuk Arjan Yazıtları’ndaki bazı işaretlerin, Mardin’deki dövmelerdeki motiflerle örtüştüğü belirlenmiştir. Bu durum, Orta Asya’dan Anadolu’ya uzanan Türk damga geleneğinin Mardin’de de devam ettiğini göstermektedir.

Şekil 1. a) Orhun Abideleri’ndeki taş ve kaya üzerindeki damgalar,
b) Mardin dövme motifleri Çizimler-b): Hamdiye Önal Çapık

Mardin’deki dövmeler, sadece estetik kaygılarla değil, aynı zamanda **Şamanizm, Paganizm, Animizm, Sabilik, Taoizm, Budizm, Maniheizm ve Zerdüştlük** gibi farklı inanç sistemlerinin izlerini de taşımaktadır. Bu da dövmelerin geçmişte taşıdığı derin sembolik anlamları yansıtmaktadır.

Şekil 2. Turfan yazıtları ile Mardin dövmelerinde görülen benzerliklerinin karşılaştırılması. **Fotoğraflar:** Hamdiye Önal Çapık

Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde Şanlıurfa, Diyarbakır, Mardin, Kars, Ardahan, Osmaniye ve Batman illerindeki Türkmenler, Kürtler ve Araplarda yapılan figürler birbirinin aynı ya da benzeridir. Anadolu’da Süryaniler dışında etnik dövme yapılmamaktadır.

Şekil 3. Dövmeli Süryani kadın, Midyat (Kurnaz, 2009).

1889 yılında Moğolistan’ın Orhun vadisinde bulunan Orhun Yazıtları’nın çözümlemesi 1893 yılında Danimarka Kraliyet Bilimler Akademisi’nde yapılan toplantı ile bilim dünyasına tanıtılmıştır. Danimarkalı dilbilimci

Vilhelm Thomsen Yazıları çözen kişidir. Göktürk alfabesi olarak bilinen Türk toplulukları tarafından kullanılan ilk alfabe olarak bilinir. İlk olarak M.Ö. 200-150 yılları arasında kullanılmaya başlandığı ve zaman içinde değişikliklere uğrayarak 10. yüzyıla kadar kullanıldığı düşünülmektedir. Zaman içinde bu damgaların kaya resimleri formatından çıkıp harfe dönüştüğü, 10. yüzyıla kadar aktif olarak kullanıldığı ve Avrupa'ya göç eden Türk toplulukları tarafından bu kıtaya taşındığı düşünülmektedir. Mardin saha araştırmasında kaydedilen dövmelemin Orhun Alfabeti ile karşılaştırılması Şekil 1 ve Şekil 2'de gösterilmiştir.

Şekil 4. Mardin dövmeleminde görülen “ters Y ve çarpı X” dövmeleminin Orhun Alfabeti ile karşılaştırılması. Fotoğraflar: Hamdiye Önal Çapık

Şekil 5. Mardin dövmeleminde görülen “ters Y” dövmeleminin Orhun Alfabeti ile benzerliklerinin karşılaştırılması. Fotoğraflar: Hamdiye Önal Çapık

Dîvânu Lugâti't-Türk adlı eserde Kaşgarlı Mahmut'un Oğuz boylarının kendilerine özgü belgeleri ve hayvanlarına vurdukları alâmetleri olduğundan bahsetmesi, Türklerde damganın aidiyet belirlemedeki önemini vurgular.

Mardin’de yapılan saha çalışmalarında da taş ve kaya üzerinde görülen tamgalar ile yöredeki dövmeler arasında benzerlikler tespit edilmiştir. Gaziantep ve Mut yöresine ait damga ve nakış motiflerinin de Mardin dövme motifleriyle benzerlik göstermesi, Anadolu’daki bu ortak kültürel mirasın güçlü bir kanıtıdır.

Anadolu’da genel olarak **yaşlılarda rastlanan dövmeler**, Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde hala geleneksel yöntemlerle yapılmaktadır. Mardin’de de dövme yapan kadın ve erkekler bulunmakla birlikte, eski dönemlere göre bu geleneğin azaldığı gözlemlenmektedir. Şakaklara yapılan dövmelerin baş ağrısını gidereceğine, çeneye yapılan dövmelerin ise erkek çocuğun ömrünü uzatacağına ve aileye uğur getireceğine inanılması, dövmenin sadece estetik değil, aynı zamanda şifa ve bereketle de ilişkilendirildiğini gösterir.

Mardin’deki dövme ve damga geleneği, geçmişten günümüze aktarılan kültürel kodları barındıran, zengin bir araştırma alanıdır. Bu pratikler, sadece kişisel süsleme öğeleri olmanın ötesinde, bir toplumun inançlarını, aidiyetlerini ve sosyal kimliklerini yansıtan önemli kültürel işaretlerdir.¹

VII. Halk Hekimliği ve Veterinerliği

İnsanlar asırlardır kendi hastalıklarını tedavi etmek için doğal yöntemlere başvurmuşlardır. Bu süreçte bitkilerden, hayvanlardan, taşlardan ve topraktan yararlanarak kendilerine özgü tedavi yöntemleri geliştirmişlerdir. Özellikle geçmiş dönemlerde, halk hekimleri doktorların görevlerini üstlenmiş, tıp biliminin bugünkü seviyesine ulaşmasında önemli rol oynamışlardır.

Halk hekimliği, halkın olanakları kısıtlı olduğunda veya doktora gitmek istemediğinde başvurduğu, hastalıkları teşhis etme ve iyileştirme amacıyla kullanılan yöntem ve uygulamaların bütünüdür (Boratav, 1994: 122). Bu bağlamda “hastalık” kavramı, sadece bedensel rahatsızlıkları değil; kısırlık, nazardan kaynaklanan olumsuz etkiler ve cinler, periler gibi tabiat dışı varlıkların neden olabileceği rahatsızlıkları da kapsar (Boratav, 1994: 122-123). Halk hekimlerinin en bilinen ve efsanevi temsilcisi **Lokman Hekim**’dir.

Bu bölümde, Mardin yöresinde kullanılan geleneksel tedavi yöntemleri, kaynak kişilerden derlenmiş bilgiler ışığında, **İnsan Hastalıkları** ve **Hayvan Hastalıkları** başlıkları altında alfabetik sıraya göre sunulmaktadır.

1 ANADOLU KÜLTÜRÜNDE DAMGA/TAMGA/DÖVME: MARDİN ÖRNEĞİ* Stamps/Tattoo in Anatolian Culture: The Case of Mardin Doç. Dr. H. Nurgül BEGİÇ** Hamdiye Önal ÇAPIK***

1. İnsan Hastalıkları

1. Ağız Yaraları: Mazı (Asf) adı verilen, alıç büyüklüğündeki tohumlar dövülerek balla karıştırılır ve tüketilir. Bu karışım ağız yaralarına, akciğer ülserine ve bağırsak iltihaplarına iyi gelir.

2. Arı, Akrep ve Yılan Sokması:

- **Arı sokmasına** karşı, sokulan yere incir ağacının sütü veya domates suyu sürülür.
- **Yılan sokmalarında** ağıza süt alınarak emilir.
- **Akrep sokmalarında** ağıza süt alınarak emilir ve üzerine sıcak taş veya ısıtılmış kaşık sapı konur.

3. Bacak Ağrısı: Ağrıyan bölgeye hamur sarılır veya mahlep kaynatılıp suyu sürülür.

4. Baş Dönmesi: Kişniş (Kızbara), yeşil veya kuru olarak tüketildiğinde baş dönmesini engellemeye yardımcı olur. Kişniş, ayrıca yemeklerde baharat olarak da kullanılır.

5. Bebeğin Kulağı Ağrıdığında: Annenin kendi sütü kaşığa konularak çocuğun kulağına damlatılır. Alternatif olarak, inek sütünün içine bir miktar tuz atılıp çocuğun kulağına damlatılır.

6. Bel Ağrısı: Zeytinyağı, karabiber ve kırmızıbiber karıştırılıp ısıtıldıktan sonra ağrıyan yere bezle sarılır.

7. Böbrek Ağrısı ve Böbrek Taşları: İkşud (mercimek büyüklüğünde tohumları olan sarı renkli otsu bir bitki) kaynatılıp suyu içildiğinde böbrek ağrılarına ve böbrek taşlarının düşürülmesine yardımcı olur. Ayrıca idrar yolları iltihaplarına ve karaciğer şişkinliğine de iyi gelir.

8. Bronşit ve Boğaz İltihabı:

- **Keten tohumu** dövülüp sütte bekletilir ve yenilir. Bu karışım bronşite, bağırsak ve boğaz iltihabına iyi gelir.
- **Bitım yağı** (bitım bitkisinden elde edilen yağ) sabahları aç karnına bir kaşık tüketildiğinde bronşite ve göğüs ağrılarına iyi gelir.

9. **Çıban İçin:** Çıbanların olgunlaşması ve patlatılması için ateşte pişirilmiş soğan, rendelenmiş sabun veya lokum kullanılır. İltihabı çıkarmak için pekmezden mil yapıp üzerine konur. Olgunlaşmamış apselerin üzerine bir hafta boyunca süte batırılmış bez konur.
10. **Diş Ağrısı:** Mardin sakızı (Terğuziye) çiğnendiğinde diş ağrısına ve hastalıklarına iyi gelir. Ağrıyan dişin üzerine tütün veya kolonyaya batırılmış pamuk konularak ağrı bir süre dindirilir.
11. **Eldeki ve Ayaktaki Mantarlar:** Ceviz yaprağı kaynatılır ve mantarlı bölgeler bu suyla yıkanır. **Göztaşı,** nazardan korunmak için kullanılması yanı sıra mantar tedavisinde de kullanılır.
12. **Göz Ağrısı İçin:** Göze anne sütü damlatılır. Rezen (Ibzor) kaynatılır ve suyuna batırılan pamuk ağrıyan gözün üzerine konur, bu yöntem gözü dinlendirir.
13. **Göz Değmesi (Nazar): Üzerlik (Harmal)** bitkisi göz değmesine iyi geldiği söylenerek kapı girişlerine veya odanın bir köşesine konur. Ayrıca tuz, soğan kabuğu ve kıyılmış bezlerle birlikte yakıldığında çıkan dumanın nazarı defedeceğine inanılır.
14. **Grip ve Soğuk Algınlığı: Nane (Nihne)** bitkisi kaynatılıp içilir. Cı'de adlı bitki de soğuk algınlığına ve gribe iyi gelir.
15. **İshal İçin:** İshal olan kişilere acı toz kahve yutturulur veya **pirpere suyu** içirilir/yedirilir. Ateş külünde ısıtılmış kiremit parçası çaputa konulup üzerine oturulur. Olgunlaşmış ekşi nar zarıyla birlikte yedirilir veya sumak suyu içirilir.
16. **Kafadaki Şişlik İçin:** Kaşığın sapı ısıtılıp şişmiş yere konur veya şiş olan yere demir parçası konur. Kafa yarılmalarında, yaralı etrafındaki saçlar tıraş edilip koyun tüyü yakılarak yara üzerine konulur. Ezilen (Karza) yere kırmızı et konur.
17. **Kadın Hastalıkları: Çemen (Hılbe) ve Şarı'l Cıbbar** kadın hastalıklarında kullanılan bitkilerdir. Çemen ayrıca yemeklerde baharat olarak da kullanılır. Nane pekmez ile kaynatılıp kadınların lohusa dönemlerinde vücutlarına sürüldüğünde ağrıları keseceğine inanılır. Kızamık ve suçiçeği için pekmez su ile karıştırılıp verilir.

- 18. Kalp Rahatsızlığı: Mahlebin** kurutulmuş çekirdeği yendiğinde kalp rahatsızlığına iyi geldiği söylenir. **Oğul Otu** 2-3 ay boyunca düzenli tüketildiğinde kalp rahatsızlığına ve damar tıkanıklığına iyi gelir.
- 19. Karın Ağrısı ve Bağırsak Gazı: Papatya** çay olarak tüketildiğinde karın ağrısına iyi gelir ve bağırsaktaki gazların atılmasını sağlar. Ayva yaprakları kaynatılıp çay şeklinde tüketilirse bağırsak enfeksiyonuna ve baş dönmesine iyi gelir. Ayrıca ayva yaprağı içen hamile kadınların doğacak çocuklarının güzel olacağına inanılır. Karın sancılarının giderilmesi için suda nane ve zater içirilir. Papatya kaynatılıp suyu saçlara sürüldüğünde saçları parlatır ve saç dökülmesini önler. **Anason (Yensun)** çayı karın ağrılarını ve bağırsaktaki gazı giderir, aynı zamanda strese ve uykusuzluğa iyi geldiği söylenir.
- 20. Kırıklar İçin:** Bezin üstüne yumurta akı sürülür ve kırığın üzerine sarılır.
- 21. Mide Ağrısı: Meyan Kökü (İrki'l Sus)** çiğnenerek yutulduğunda veya suya ıslatılıp suyu içildiğinde mide ağrılarına, hazımsızlığa iyi gelir, susuzluğu giderir ve mideyi rahatlatır. **Cr'de** denilen bitki kaynatılıp içilir. **Mahlep** taze olarak yendiğinde veya likörü içildiğinde mide ağrısını rahatlatır. Mahlep ayrıca ilaç sanayisinde de kullanılır. **Mardin sakızı (Terğuziye)** çiğnendiğinde mide ağrısına iyi gelir. **Kapari (İşfelleh)** mide ağrısına ve kan dolaşımına iyi gelir. Midesi ekşimiş insanlar palamut odunu külü veya sigara külü yutarlar. Mide sancısı veya yanması için **böğürtlen (Gılayk)** kökü temizlenip kaynatılarak çay gibi içilir.
- 22. Mide Ülseri:** Keten tohumu dövülerek sütle karıştırılır ve içilir, mide ağrısına iyi gelir. **Mazi (Asf)** meyveleri dövülür, sabahları aç karnına balla karıştırılarak yenir.
- 23. Öksürük İçin:** Nane, ıhlamur, mahlep, kırmızı mahlep kaynatılıp öksürük için içilir. **Şahveti'l Acuze** (siyah koyu yeşil otsu bir bitki) sütle kaynatılır ve içilir. Bu bitki çöreklerin üzerine baharat olarak da kullanılır. Nane kaynatılıp suyu içilir, öksürüğe ve soğuk algınlığına iyi gelir.
- 24. Romatizma: Kapari (İşfelleh)** kullanıldığında romatizma ağrılarını dinlendirir. Ağrıyan yerlere yünlü bir şeyler sarılır. **Ebe G meci (G bbezi)** haşlanıp romatizma ağrılarının olduğu bölgeye konulduğunda ağrıları giderir. Yeşil olarak tüketildiğinde zihni dinlendirdiği söylenmektedir. Romatizmalı hastalara mığılyen suyu sürülür. Romatizmalı hastalara halk arasında

Haşışit II Keyye olarak bilinen ot dövülerek konur; bu sayede sarı renkli bir su çıkar ve iyileşme sağlanır. Çınar yaprakları kaynatılarak hasta bölgeye sürülür. Yabani ot Hibbese kaynatılarak hasta bölgeye konulur.

25. Sancı İçin: Cıhde otu kurutulup kaynatılır, bezin içine konur, suyu sıkılır ve içilir. İhlamur kaynatılır ve içilir.

26. Sarılık İçin: Nar suyu, erik suyu ve sumak suyu verilir. Sarılık hastalarına bol bol sarımsak yedirilir. Başlarına sarı renkte yazma, boyunlarına sarı renkte tespih bağlanır. **Su kuşu (Ğırşefe)** suya batırılarak hastanın üzerine dökülür.

27. Sinüzit: Hıyarı'lı Ihmar (çağlaya benzer yeşil bir bitki) koklandığı zaman sinüzite ve sarılığa iyi gelir.

28. Şeker Hastalığı: Irkı'lı Li'be (sarmaşığa benzeyen bir bitki) kökü toprak altından çıkarılıp kaynatılır ve içilir; şeker hastalığına iyi geldiği söylenir. Taze olarak tüketilen **Sı'd** meyvesi şeker hastalığına ve tansiyon düzensizliğine iyi gelir (Yaşayan Tarih Mardin, 2000: 183-193).

29. Uyuz Hastalığı: Uyuz (Çereb) hastalığına halk arasında **zakkum çiçeği** olarak bilinen bitkinin yaprak ve dalları suda kaynatılarak sürülür.

30. Şifalı Su Tedavisi:

- **Yeşilli ilçesinde**, vücudunda yara çıkan, romatizmalı ve kızamık hastaları, ilçe merkezinin güneydoğusunda bulunan Şeyh Aysık – Meyt şifalı kaynak suyuna götürülür. Yanlarında ekmek, tuz ve soğan götürülür, orada bulunan kayaya bırakılır. Kaynak sudan içilir ve hasta bu mekânın havuzunda yüzer. Hasta ve beraberindeki kişiler abdest alıp iki rekat namaz kılarak dua ederler.
- Uyuz olduğuna inanan bazı kişiler, ilçeye 5 km uzaklıktaki **Bülbül (Benabil) Köyü'ndeki Ayn-Verde (Ayn-Cırbe) Çeşmesi'ne** Çarşamba günü giderler. Orada bulunan kaynak suyun önündeki havuza girer, havuzdaki balçıktan vücutlarına sürer, on dakika bekledikten sonra kaynak başına gidip temiz suyla yıkanarak hastalığından kurtulmuş olurlar (Ahmet DEMİR).

2. Hayvan Hastalıkları

1. **Tek Tırnaklı Hayvanların Bacak Ağrıları (İndirme/Nezzil):** Katır, at ve eşek gibi hayvanlara ağır yük yüklendiğinde bacaklarında “indirme” (Nezzil) oluştuğunda, sabun ve sıcak su ile hayvanların ön bacaklarının oynak yerleri güzelce ovulur.
2. **Hayvanların Sırtındaki Yaralar:** Hayvanların sırtındaki yaraları iyileştirmek için semeri yaraya göre kesilir.
3. **Hayvanlarda Nefes Kesilmesi:** Yokuşta nefesi kesilen hayvanın burnunda “boynuz” oluştuğu düşünülür. Burnun yanı jilette kesilir, oluşan boynuza çuvaldız batırılarak çekilir.
4. **Damağında Şişkinlik Çıkan Hayvanlar:** Katır, at ve eşeklerin damağında çıkan şişkinlikler kızdırılmış demir çubukla dağlanarak içine tuz doldurulur, böylece yemeleri sağlanır. Hayvanlarda “tutuklama” (hareket kısıtlılığı) olduğunda su dolu havuza itilerek rahatlamaları sağlanır.
5. **Hayvan Kırıkları:** Hayvanların bacağı kırıldığı zaman yumurta yakısı yapılarak kırık yere tahta ile birlikte sarılarak sabit kalması sağlanır.
6. **Tökezleyen Hayvanlar ve Nalbantlık:** Tökezleyen hayvanların nal düştüğü veya tırnaklarının uzadığı anlaşılır. Hemen nalbanta götürülerek tırnakları kesilir ve yeni nal takılır. Nal takılırken çivilerin tırnaklara gelmemesine dikkat edilmelidir, aksi halde hayvan yürüyemez.
7. **Koyun ve Keçilerde Diken Yarası:** Koyun ve keçiler diken yediği zaman ağızları yara olur. Bıçakla delinerek siyah kan çıkması sağlanır.

VIII. Halk Meteorolojisi ve Takvimi

İnsanlık tarihi boyunca doğa olayları, insanların yaşam biçimlerini ve günlük rutinlerini derinden etkilemiştir. Yer ile göğün uyumu, hava durumunu tahmin etme çabalarını beraberinde getirmiş; ay, güneş ve yıldızların hareketleri, rüzgârın yönü ve bulutların durumu gibi doğal işaretler, hava tahminlerinde rehber olmuştur.

1. Halk Meteorolojisi

Halk meteorolojisi, bilimsel yöntemlerden ziyade gözlem ve deneyime dayalı olarak geliştirilen hava tahmin sistemidir. Mardin yöresinde de bu gelenek güçlü bir şekilde yaşatılmaktadır. Özellikle yaşlılar ve çobanlar, havadaki değişimleri, bulutların konumunu, rüzgârların esme yönünü, yıldızların parlaklığını, ay ve güneşin doğuş-batışını gözlemleyerek hava tahminlerinde bulunurlar.

Bu tahminlere dair bazı örnekler şunlardır:

1. **“Ay ağıllansa ağılın büyü; gün ağıllansa koyunun güt.”** sözü, ayın çevresinde görülen halenin (ağıl) kışın uzun ve sert geçeceğine, güneşin çevresindeki halenin ise havaların iyi gideceğine ve koyunların rahatça otlatılabileceğine işaret ettiğini belirtir (Boratav, 1973: 118).
2. **Kıble yeli eserse**, arkasından yağmur yağacağına inanılır.
3. **Şark yeli eserse**, iki üç defa yağmur yağdıktan sonra ekim zamanının başlayacağına inanılır.
4. Kışın, bulutların kızarmasının ardından **kar yağacağı** düşünülür.
5. **Arıların veya karıncaların çokluğu**, kışın uzun ve sert geçeceğinin göstergesi olarak kabul edilir.
6. **Ağustos ayında** birer hafta arayla incir ve sumanın olgunlaşmasını sağlayan bulutlar çıkar.
7. **Eylül ayında** kuru üzüm (Mıştah) yapımının başlama bulutu çıkar ve bundan sonra üzüm kurutulmaya başlanır.

Halk meteorolojisiyle ilgili bazı yöresel inanışlar ve Arapça karşılıkları:

1. **Nisan yağmuru** insanı ve hayvanı ihya eder: “Matar Nisen yihyi il in-sen vıl heyven.”
2. **Mayıs ayı** geldiğinde ot ne kadar yeşil olursa olsun onu biç: “Ayyar ihsıt il haşış lı ken ihyar.”
3. **Temmuz sıcaklığı**, suyu çanakta kaynatır: “Temmuz yığlı il may fıl küz.”
4. **Eylül ayı** kışın başlangıcı kabul edilip hazırlıklara başlanır: “Zıhrayıt eylül ım avveç il ikrun.”

5. Aralık ayında evinden dışarı çıkma, deli olma: “Kenün kün fı beytık le ütkün mecnün.”

Bu tahminlerin önemli bir kısmı, günümüz bilimsel tahminleri kadar doğru sonuçlar verebilmektedir. Yöre halkı, ekim, dikim, ağaç budama ve hasat gibi tarımsal faaliyetlerini bu halk meteorolojisi bilgilerine göre planlar. İklim şartlarının olumsuz etkilerini en aza indirmek için halk, kendi yöntemleriyle hava tahminleri yaparak tedbirler almaktadır.

2. Halk Takvimi

İnsanoğlu, geçmişten günümüze zamanı düzenlemek ve günlük işlerini planlamak için çeşitli takvim sistemleri kullanmıştır. Geleneksel toplumlarda, bu takvimler genellikle doğa olaylarına, tarımsal döngülere ve önemli kültürel/ dini günlere göre şekillenmiştir.

Mardin yöresinde de eski dönemlerde doğum tarihlerinin tam olarak bilinmediği zamanlarda, **koç katım zamanı (Mart başı)**, **zemheri (kara kış)**, **harman sonu (Eylül)**, **cemreden sonra (Nisan ayı)**, **ekinlerin hasadı (Temmuz ayı)**, **kuzu kırkımı (Temmuz başı)** gibi zaman tahminleri kullanılmıştır. Bu dönemlerin dışında **Hıdırellez** ve **Nevruz** da önemli tarihler arasında yer alır.

- 1. Hıdırellez**, Mayıs ayının ilk haftasında kutlanır. Bu günde insanlar piknik yapmaya veya ziyaret yerlerine giderler. Gül ağacının dallarına ip veya bez bağlanarak dileklerde bulunulur.
- 2. Nevruz**, Mart ayının üçüncü haftasında kutlanır. Bu günde kimse evde durmaz; herkes dışarıya, bağa bahçeye çıkarak baharın gelişini kutlar.

3. Ayların Yöresel Adları:

- **Ikveynin:** Ocak
- **Izbat:** Şubat
- **Azar:** Mart
- **Nisan:** Nisan
- **Ayyar:** Mayıs
- **Hzeyren:** Haziran

- **Temmuz:** Temmuz
- **Tıbbah:** Ağustos
- **Eylül:** Eylül
- **Tışrin:** Ekim
- **Teşerin:** Kasım
- **Kenün:** Aralık

2. Mevsimlerin Yöresel İsimleri:

- **İlkbahar (Rabı - İl Evvel):** Mart (Azar), Nisan (Nisan), Mayıs (Ayyar)
- **Yaz (El – Sayf):** Haziran (Hzeyren), Temmuz (Temmuz), Ağustos (Tıbbah)
- **Sonbahar (Tışrin):** Eylül (Eylül), Ekim (Tışrin), Kasım (Teşerin)
- **Kış (El – Şita):** Aralık (Kenün), Ocak (Ikveynün), Şubat (Izbat)

3. Rüzgârların Yöresel Adları ve Özellikleri:

- **Heve Şamli (Samyeli):** Güneyden eser. Yaz boyunca etkili olup sebzelere, çınar ve ceviz ağaçlarına zarar verir, çiçekleri yakar. Tarım ürünleri için oldukça olumsuz etkilere sahiptir.
- **Heve Şemeli:** Kuzeyden güneye doğru eser. Genellikle Kasım ayının ortalarında başlar. Kuru soğuklara neden olur ve arkasından kar yağacağının işaretidir, bu da insanların tedbir almasını gerektirir.
- **Heve Şerki:** Doğudan batıya doğru eser. Çok yakıcı olup yumuşak ağaçlara aşırı zarar verir ve don olaylarına neden olur. Genellikle Ocak ve Şubat aylarında etkili olur.
- **Heve Ğerbi:** Batıdan doğuya doğru eser. Nisan ayından başlayıp Mayıs ve Haziran'a kadar devam eder. Havası serin olup meyvelere faydalıdır. Yağmur olmaması durumunda ekinlerin gelişmesine ve başak tutmasına büyük ölçüde yardımcı olur.

IX. Halk Giyim Kuşam ve Ziyet Eşyaları

Giysi, yüzyıllardır bir görgü kuralı olmanın ötesinde, insanların üzerinde derin bir etkiye sahip, onları keyiflendiren ve ayrıcalıklı kılan önemli bir kültür unsurudur. İnsanlar için güzel giyinmek bir moral kaynağıdır. Giyim tercihlerinde mevsimler önemli bir rol oynar ve bu nedenle Mardin’de insanların giyimleri mevsime göre farklılık gösterir.

Mardin halkı, eski örf ve adetlerine bağlı kalmakla birlikte, toplumsal değişimlere de uyum sağlamıştır. Yakın zamanlara kadar kırsal kesimde erkeklerin giydiği **maşlah** ve başlarına sardıkları **poşu** önemini yitirmektedir. Günümüzde halkın büyük bir bölümünün modern giysileri tercih ettiği görülürken, kırsal alanlarda bu oranın daha düşük olduğu ve geleneksel giysilerin hala yaygın olarak kullanıldığı kaydedilmiştir. Mardin’deki geleneksel giyim ve ziyet eşyalarını aşağıdaki gibi sıralayabiliriz.

A. Halk Giyimi

1. Geleneksel Bayan Giysileri

Bayan giysilerinin başında, baş bağlama şekilleri dikkat çeker. Dağ ve ova köylerinde farklılık gösteren baş bağlama stilleri şöyledir:

- 1. Dağ Köylerinde:** Kofi ve tor olarak adlandırılan bağlama şeklinde, tas biçiminde olan kofinin dik durmasını sağlamak için teneke veya tahtadan yapılmış malzemeler kullanılır. Tarın üzerine fes geçirilir. Bu feslerin örüklü veya saç bağı şeklinde çok sayıda siyah ipin aşağıya doğru sarkan saçaklı türleri vardır. Yaşlılar kısa, gençler ise uzun saçaklı ibrişim kullanır.
- 2. Ova Köylerinde:** Dağ köylerine göre başa bağlanan poşu daha renklidir. Kadınlar evlendikten sonra başlarına bıрман veya şifondan yapılan beyaz renkli eşarplar bağlar. Bu bağlama şeklini tamamlayan en önemli özellik ise kullanılan takılardır. Alnı ve kulakları süsleyen altın, gümüş veya penes adı verilen liralr, ketenden veya kadifeden yapılmış zemin üzerine dikilerek kullanılır.

Mardin’de bayanların giydiği geleneksel halk giysileri:

- 1. Fistan:** Tüm köylerde kadınların karakteristik giyim tarzının önemli bir parçasıdır. Genellikle beyaz veya krem renklidir. Model olarak yuvarlak yaka, 20 cm’lik bir yırtmaç ve ayak bileklerine kadar uzanan düz kesimden oluşur. Üzerinde gümüş-altın ince teller veya renkli nakış iplikleriyle çeşitli desenler işlenebilir.
- 2. Zıbun:** İç gömleğin üzerine giyilen bir elbisedir. Helezonik şekillerle altın, gümüş ve inci ile işlenebilir. Düz ve yırtmaçlı olmak üzere ikiye ayrılır. El işi dokuma tekniğiyle yapılan kumaşları (hame, bürümcek, ipek, sırmalı ipek, ipek kadife, keten kadife) kullanılır. Düz elbise, yuvarlak yaka, 20 cm’lik bir yırtmaç ve ayak bileklerine kadar uzanan düz kesimden oluşur.
- 3. Düz Elbise:** Yuvarlak yaka, 20 cm’lik bir yırtmaç ve ayak bileklerine kadar uzanan düz kesimden oluşur.
- 4. Yırtmaçlı Elbise (Üç Etek):** Düz elbiseden farklı olarak ön tarafı yaktan itibaren aşağıya kadar açık, yan tarafları ise belden aşağıya kadar yırtmaçlıdır.
- 5. Çorap:** İşlemeli ve işlemez olmak üzere ikiye ayrılır. Diz altına kadar el emeğiyle yünden örülür.
- 6. Çarık:** Deriden yapılan, ucu sivri ve yine deriden bağcıkları olan bir çeşit ayakkabıdır.
- 7. Kundura:** Deriden yapılan, bağcaksız, genellikle 3 cm yüksekliğinde bir topuğa sahip, muhtelif renkleri olan bir ayakkabıdır. Gençler genellikle sivri burunlu, kırmızı ve beyaz kunduraları tercih ederken, yaşlılar kahverengi veya siyah olanları kullanır.
- 8. Kıpkap (Takunya):** Tahtadan yapılan, üzeri gümüş telkârî işlemeli, sade veya altın-inci işlemeli türleri bulunan rahat bir ayakkabı modelidir. Genellikle yeni evli kadınların hamamda giydiği bir ayakkabıdır.

9. **Kalaş Kundura:** Kadınların özel günlerde giydiği bir ayakkabı türüdür.
10. **Para Kesesi:** Kadife kumaştan, hame veya ketenden yapılan ve paraların muhafazasında kullanılan, işlemeli ve işlemez şekilleri olan bir kesedir.
11. **Marhame (Mendil):** Uçları iğne oyalı ve üstü nakışlı, kemere takılan büyük bir mendildir. Düğün ve bayramlarda simli, altın, gümüş tel işlemeli mendiller kullanılır. Mendil genelde ipek, şifon veya keton (ince keten) kumaşından yapılır.
12. **Sıdriye (Önlük):** Kadınların iş yaparken belden aşağı taktıkları, elbiselerini koruyan bir çeşit önlüktür. Sık dokunur, işlemeli olanları (gelinler için) da vardır.
13. **Fota (Hamam Örtüsü):** Kadınların hamama giderken göğüs hizasından itibaren vücutlarına sardıkları kumaştır. Hame ve ipekten yapılır (ipek olanını gelinler kullanır).
14. **Don:** Bol paçalı, ayak bileklerinde büzgülü, tek düğmeli bir iç giyimdir. Kesinlikle görünmez.
15. **Kuşak:** Buna uçkur da denir. Lastik görevindedir. İki ucunda işlemler vardır.

2. Geleneksel Erkek Giysileri

Erkeklerin başlıkları Mardin ve çevresinde dört türdür: **kofi, poşu, fespoşu, fes ve poşu**.

1. **Poşunun sarıldığı başlık kumaştan yapılmış fes ve devetüyü, tiftikten yapılmış külah** olarak bilinir. Poşunun başta sabit kalması için e'gal denilen camadan takılmıştır.
2. **Poşu** ise, beyaz renkli olup uçları gergefle işlenmiş kare şeklinde bir örtüdür.

3. **Fes:** Koyu kırmızıdır ve arkadan püskülleri vardır. Püskülsüz olanı da mevcuttur.
4. **Dergi:** Erkeklerin alttan ve üstten giydiği, beyaz renkli olarak dokunan ktıandan yapılan bir giysidir. Şalvarın aynısıdır.
5. **Kıras:** Dizlerden üç dört parmak kadar sarkan, dergi gibi kıtıandan yapılan entaridir. Eski dilde **zebun** adı da verilmiştir. Sıfır yaka ve tek düğmelidir. Üzerine siyah işlemeli yelek giyilir. Kışın ise **Haşo** denilen, pamuktan yapılmış, dikişleri baklava dilimi modellen bir ceket giyilir. Günümüzde de halen kullanılan giysilerdendir.
6. **Şalvar-Yelek:** Geleneksel giysilerin en önemlileri arasında yer alan şalvar ve yelek, günümüzde de köy ve mezarların vazgeçilmez giysileri arasındadır. Günümüzde terzilerin ve fabrikaların ürettiği şalvar ve yelek, genellikle gabardin kumaştan yapılır. Ayak bileğinden diz kapaklarına kadar dar ve fermuarlı; üst kısmı ise geniş ve üstü cepken yelek ile birlikte, hamiden yapılmış çizgili kumaş veya düz beyaz pamuklu-keten kumaştan yakalı gömlek giyilir. Şalvarın bağ kısmına, üst üste birkaç kez sarılmış kumaş oturtulur. Kuşağın arasına kabuklu olan meşin taşıyıcılar sıkıştırılır. Kuşağın sol tarafına mendil yerleştirilir.
7. **Entari-Aba-Mintan:**
 - **Entari:** Gri veya haki renkte kıtıandan yapılan, önü açık ve ayakuçlarına kadar uzanan bir giysidir. Renk olarak genellikle beyaz, mor veya çizgili modeller tercih edilir. Hâkim yakalı kolları düğmesizdir.
 - **Aba:** Ayaklara kadar uzun olmakla birlikte genellikle yakasız olur.
 - **Mintan:** Yakasız, uzun kollu erkek gömleği olup, genellikle açık renkli olarak diktirilir, cekete benzer.
8. **Kuşak:** İbrişimden dokunarak yapılan kuşak, 2-3 metre uzunluğunda, 30-40 cm genişliğinde olup bele, şalvar kemerinin üstüne dolandır. Genellikle beyaz veya kırmızı renktedir.
9. **Palto:** **Gocuk** adı da verilen paltonun içi genellikle tüylü olup; renk olarak ise genellikle koyu renkler tercih edilir.

10. **Uçkur:** Patiskadan veya yapağından yapılır, şalvara takılır ve lastik görevindedir.
11. **Para Kesesi:** Meşinden ya da ketenden yapılan para kesesi günümüzde yerini cüzdana bırakmış olmakla birlikte, halen para kesesinde parasını muhafaza eden yaşlılar vardır. Ağızdan bir ip geçirilerek büzülür, meşinden olanların ağzına çıtıpıt dikilir.
12. **Mendil:** Dört köşesi telle veya renkli iplerle işlenen mendil, genellikle beyaz rengi tercih edilir.
13. **Çorap:** İşlemeli ve işlemez olarak ikiye ayrılan çoraplar, diz altına kadar olup el emeğiyle yapılır. Genellikle yünden veya yapağından örülür.
14. **Çarık:** Deriden yapılan çarık, bir tür bağcıklı ayakkabıdır.
15. **Mes: Mest** diye de bilinen mes, deriden yapılmakla birlikte kışın lastik ayakkabıların içine giyilir. Siyah rengi tercih edilir.
16. **Kundura:** Deriden yapılan kundura ise düz, bağciksız bir şekilde yapılan bir çeşit ayakkabıdır. Eskiden giyilen lastik ayakkabılara karşı daha modern bir şekilde yapılan kunduralar günümüzde de tercih edilmektedir.

3. Geleneksel Ziyet Eşyaları

Mardin ve çevresinde, yıllardan beri süregelen ziyet eşya geleneği günümüzde de devam etmektedir. Ziyet eşyaları, giysileri tamamlayan önemli aksesuarlar olarak kullanılır. Mardin halkı, özellikle genç kızların taktığı altın ve gümüş takıları genellikle düğünlerde, derneklerde, özel gün ve gecelerde kullanır. Bu durum, Mardin’de **kuyumculuk ve gümüşçülük sanatının** hayli gelişmesine neden olmuştur. Mardin’de kadınların yanı sıra erkeklerin de ziyet eşyası kullandığı görülmekle birlikte, erkeklerin kullandığı ziyet eşyaları altın ve gümüş dışındaki aksesuarlardır.

Mardin halkı ziyet eşyalarını, giyimi tamamlayan bir aksesuar olarak benimsemiştir. Mardin’de kullanımı yaygın olan erkek ve kadın ziyet eşyalarını aşağıdaki gibi sıralayabiliriz:

4. Kadın Ziynet Eşyaları

1. **Altın Bilezik:** Anadolu bayanlarının vazgeçilmez takılarından olan bilezik, Mardin’de burmalı, çift burmalı, baklava ve düz çeşitleri bulunmakla birlikte genellikle burmalı çeşidi tercih edilir.
2. **Beşi Birlik:** Beş Cumhuriyet altınının birleştirilmesiyle oluşan bir kolye çeşididir. Yörede genellikle yeni evlenecek gelinin babası tarafından damat evinden istenen altın budur.
3. **Kordon:** Altın zincirden oluşan zincir, yörenin yeni gelinler için damat evinden istenen altınlardandır. Boyu yarım metreden üç metreye kadar olabilen kordonlar, Mardinli bayanların vazgeçemediği takılardandır.

Bu takıların haricinde son yıllarda set halinde de takılar kullanılmaktadır. Setin içerisinde **gerdanlık, bileklik (Sannira), yüzük, küpe** ve bazen de **halka** bulunur. Kolyelerde de çeşitli figürler kullanılmakla beraber; **güneş, kalp, Haç, Kuran-ı Kerim, Ayete’l Kürsi, Marcircıs** gibi modeller popülerdir. Bunların dışında **halhal, manşet düğmesi, kemer, tarak** vb. takılar da kullanılır.

Mardin’de kuyumculuk kadar gümüşçülüğün de geliştiği ve bu alanda yapılan el sanatlarının halkın beğenisine sunulduğu belirtilmelidir. Özellikle **gümüş kolyeler, yüzükler, bileklikler ve halhallar** oldukça rağbet görür. Altın ve gümüşün yanında, Mardin halkının kullandığı bir diğer değerli maden ise **Akik taşıdır**. Akik taşı, halk arasında önemli bir yere sahip olmakla birlikte, bazı hastalıklara (Guatr, Sınır, Sara vb.) iyi geldiği inancı vardır. Bu nedenle akik taşlı ziynet eşyaları da Mardinlilerin takıları arasında önemli bir yere sahiptir.

5. Erkek Ziynet Eşyaları

Bayanların kullandığı ziynet eşyalarına kıyasla, erkek ziynet eşyalarının daha az ve daha sade olduğu görülür. Mardin erkeklerinin takı olarak kullandığı en önemli ziynet eşyası hiç şüphesiz **yüzüktür**. Altın ve gümüş çeşitleri olan erkek yüzüklerin özellikle **taşlı çeşitleri** tercih edilmektedir. Yine **akik taşı**, erkek yüzüklerinde önemli bir fonksiyona sahiptir.

Kama ve hançerler kuşak altında taşınmaktadır. Kamalar narin ve küçükken, hançer daha büyüktür ve iki çeşidi vardır:

1. Kuşak hançeri

2. Koltuk altı hançeri

Mardin erkeklerinin pek çoğunun ellerini süsleyen bir diğer aksesuar ise hiç şüphesiz **tespihtir**. Otuzüçlük tespihler, yapıldığı hammaddeye göre çeşitlilik göstermekle birlikte, imamelerinde bulunan püskülleriyle göze hitap eder. Tespihlerin; **Kehribar, Oltu (Erzurum) Taşı, Boğa** gibi çeşitleri bulunmaktadır. Özellikle kehribar taşlı tespihler önemlidir (Yaşayan Tarih Mardin, 2000: 124-130).

X-Halk İnanmaları

İnsanlar, ilk çağlardan beri doğaüstü varlıkların gücüne inanmışlardır. Yaşamlarının ve geleceklerinin bu güçler tarafından yönlendirildiğine dair inançları zamanla birer inanışa dönüşmüş ve kuşaktan kuşağa aktararak toplumun kültürel bir parçası haline gelmiştir. Halk inanmaları, ilahi dinlerin hükümleri ve öğretileri dışında kalan; ancak halk arasında yaygın bir şekilde yaşatılarak sonraki nesillere aktarılan inançlardır. Toplamlar, hayatlarını derinden etkileyen adet, inanç ve geleneklerini yeni bir dine veya kültüre girdiklerinde tamamen terk etmez; aksine, bunları yeni dinin ve kültürün özelliklerine uydurmaya çalışırlar. Halk inanışları, toplumsal hayatımızda teknik gelişmelerden evlenmeye, doğuma, ölüme ve sosyal hayata kadar her türlü etkinlikte yer almaktadır (Kılıç, 2001: 415).

Türk kültürünün bir parçası olan bu halk inanışlarının doğruluğu veya yanlışlığı tartışılan bir konudur. Bu inanışların temelinde, Türkler arasındaki eski inanışların ve Şamanizm'in etkisi oldukça fazladır. Türk kültüründeki halk inanışları yöresel farklılıklar göstermektedir. Mardin ili de bu bütünlük içerisinde, bünyesinde barındırdığı çeşitli din ve inançlara sahip insanlar sayesinde zengin bir halk inanmaları çeşitliliği oluşturmuştur. Mardin ve çevresinde yüzlerce, hatta binlerce yıl öncesinden günümüze kadar gelen ve insanların günlük hayatında son derece önem taşıyan Mardin kültürüne özgü halk inanmalarını aşağıdaki gibi sıralayabiliriz:

1. Kurşun Dökme

Kötü niyetli kişilerin bakışlarından ve nefeslerinden etkilendiğine inanılan kişiler, genellikle **Çarşamba günleri kurşun döken ocaklı insanlara** götürülür.

“Ocaklı” tabir edilen kişi, ateşte erittiği kurşunu hastanın başı üzerine su dolu bir tabağa döker. Suda patlayan kurşun çeşitli şekiller alır. Bu işlem üç kez tekrarlanır. Kurşun suyun içinde toplanmışsa kişinin iyileşeceği kabul edilir. Eğer toplanmamışsa, gelecek Çarşamba günü tekrar edilir. Kurşunu döken kişi, suyun içindeki kurşunun şekillerine göre yorumlar yapar ve hastanın şifa bulacağına inanılır (Ahmet Demir).

2. Kurtağzı Bağlama

Bu inanca göre, sürüden ayrılan hayvanlar gece ahırlarına dönmediğinde, kurtların boğazlamaması için bu işle ilgilenen kişiye başvurulur. Başvurulan bu kişiler “ocaklı” olarak kabul edilir. Ocaklı olan kişi, eline bir adet bıçak alır, üzerine bazı dualar okuyarak bıçağın ağzını kapatır. **Bıçağın ağzı açılmayınca** **yada kurdun ağzının açılmayacağına inanılır** (Yılmaz Tay).

3. Göbek Düşmesi

Göbeğinin düştüğünü düşünen kişiler, bu işle ilgilenen ailelere başvurur. Bu ailede göbek çeken kişi, hastayı kapıya yakın bir yerde sırt üstü yatırarak göbeğinin düşüp düşmediğini kontrol eder. Kişi, elini yumruk yaparak hastanın göbeğine hafifçe bastırır; eğer hastanın göbek damarı kaymışsa atmaya başlar, böylece göbeğin düştüğü anlaşılır. Bu arada, hasta kişinin ayakları bir sırtla kapıya bağlanır. Hastanın boynundan tutularak kendisini sıkılamaması söylenir. Besleme çekilerek hastadan habersiz boynu çekilir ve göbeğin yerine geldiği kabul edilir.

Bazı köylerde de göbeği düşenler şu şekilde tedavi edilir: Göbeği düşen kişi sırt üstü yatırılır. Küçük bir şişe veya bardak alınır, içine yakılmış bir kağıt parçası atılarak hemen göbeğin üstüne bastırılır. Biraz bekledikten sonra bardak alınarak göbek çekme işlemi tamamlanmış olur. Yörede bu işleme **kuru hacim** denir.

4. Nazarlık Taşımak

Mahlep ağaçlarında çıkan dalların çatal kısmı, kaparın yer altındaki kökü, dağdağan dalı, çiftli badem çekirdeği ile içinde göz bulunan **mavi boncuk** gibi nesneler, bir bezin arasına konularak omuzlara asılır ve bunlarla nazardan korunulacağına inanılır.

5. Tütsülemek

Yörede nazara karşı korunma yollarından biri de, genellikle sıcak memleketlerde yetişen ve uzunluğu 50 cm'yi geçmeyen, yörede **Harmal (üzerlik)** adı ile tanınan bir bitkinin tohumlarının toplanıp kurutulmasıdır. Bu bitki birçok yerde de satılmaktadır. Bitkinin tohumlarına üçgen şekli verilir ve evin duvarına asılır; böylece nazardan korunulacağına inanılır.

İnsanlar, ateş küreğinde bu bitkiyi yakar, üzerine biraz tuz ve soğan kabuğu da ekler ve evi tütsüler. Böylece evin ve ev bireylerinin nazardan korunacağına inanılır. Eğer nazarı degeceğine inanılan şüpheli şahıslar varsa, isimleri söylenip harmal tohumları ezilerek ateşe atılır ve dumanında durulur. Böylece nazardan uzaklaşılacağına inanılır (Süleyman Aykul).

6. Bel Kayması (Berke)

Belin incinmesi veya herhangi bir ağırlık kaldırmak sonucu belde başlayan ağrıların tedavisinde, kişi yüzüstü yatırılarak ağrıyan bölgeye ocaklı kişi tarafından bastırılır. Sonra evde yapılan çörekler fakir kişilere dağıtılır. Böylece ağrıların son bulacağına inanılır.

7. Muska ve Hamail

Yörede nazara karşı korunmak için, **muska veya hamail** yazdırıp hastanın üzerinde taşıması sonucu şifa bulacakları inancı yaygındır. Günümüzde bile muska ve hamail birçok kişi tarafından yapılmaktadır. Muska bal mumu ile mumlanıp üçgen şekli verilerek bir iple kişinin boynuna asılır veya çengelli iğne ile omuza asılır. Hamail ise kola bağlanır. Hamaili taşıyan kişiye kurşunun işlemeyeceği inancı vardır (Seyfettin Sağlam).

8. Sıkcane (Yeni Yıl)

Yeni yılı kutlamak için **5-10 yaşlarındaki çocuklar**, her yılbaşı gecesinde (14 Ocak yılbaşı olarak kabul edilir) tanınmamak için dedelerinin, babalarının, annelerinin elbiselerini giyer, yüzlerine karalar sürer veya maskeler takar. Gruplar halinde evleri dolaşarak yeni yılı tebrik ederler. Ev sahibi “**Sıkcane geldi**” ya da “**Kırdke sesale geldi**” deyip onları sevinçle karşılar. Bu arada çocuklar evdekilere bu geceye özel şarkıyı koro halinde söyler, ellerindeki def, darbuka ve tenekelerle ritim tutmaya çalışırlar. Ev sahipleri çocukları

boş göndermemeye özen gösterirler; evdeki meyve ve yiyeceklerden ikram ederler. Bu şekilde toplanan yiyecekler, tebrikleşme bittikten sonra çocuklar arasında paylaşılır.

9. Buka Barane (Yağmur Gelini)

Özellikle yağmurun yağmadığı Temmuz-Ağustos aylarında, yağmurun yağması için çocuklar tarafından düzenlenen bir törendir. Çocuklar, bu tören için tahtadan yapılmış “**Buka Barane**” (Yağmur Gelini) adı verilen kuklayı beraberlerinde götürürler. Ev ev dolaşıp kuklalarını oynatarak bugüne özel tekerlemelerini söylerler. Ev sahipleri, çocukların bulgur isteğini (istek tekerlemede geçer) severek yerine getirir. Yağmurun yağması amaçlı törenlerine devam etmek üzere ayrılan çocukların ardından ev sahipleri su dökerler (Tarihin Tanığı Nusaybin, 2001: 164).

10. Kara ve Kırmızı Çarşamba / Nevruz

Her yıl Mart ayının birinci Çarşambası **kara**, ikinci Çarşambası ise **kırmızı** olarak adlandırılır ve anılır. Lud, Ad, Semud, Nuh gibi kavimlerin bu günlerde felakete uğradıklarına inanılır. Bu nedenle halk, bu iki günü uğursuz gün sayar ve bu doğrultuda anmalar yaparlar. Bugünkü takvime göre Mart ayının ikinci Çarşambasında Lud kavminin üzerine gökten taş yağmış ve her taraf kan gölüne dönmüştür. Halk bu Çarşambaya “Kırmızı Çarşamba” sıfatını ekleyerek günün anlam ve önemini kuvvetlendirmiştir. Özellikle kadınlar ve inanan bazı erkekler, bu günleri kazasız belasız atlatmak için evden dışarıya, kıra, bağa veya ırmak kenarına giderler. Bu günlerde ayrıca kutsallığına inanılan yerler ziyaret edilir.

Gerçekte ise bu günler, dini inançlarını Zerdüştlükten alan Yezidiler tarafından kutlanan üç dini bayramdan ikincisidir. **Kara Çarşamba (Çarşemba Reş)** Şubat ayının son haftasındaki Çarşambadan başlar ve Mart ayının ilk Çarşamba gününde biter. Daha kutsal kabul edilen **Kırmızı Çarşamba (Çarşemba Sor)** ise Nisan ayının ilk Çarşambasıdır. Bu günde herkes en güzel giysilerini giyer, yemekler yapılır, yumurtalar rengârenk boyanır; o gün kapalı alanlar uğursuz sayıldığından açık alanlarda şenlikler tertiplenir, halaylar çekilir. Darginların da barıştığı bu günle ilgili inanişe göre, Tanrı dünyayı altı günde yaratmış ve yedinci günü (Çarşambayı) istirahate ayırmıştır. Bu günün taşıdığı anlamlardan biri de, baharın gelmesi ve her şeyin uyuşukluktan kurtularak tekrar canlanma

zamanı olmasıdır. Bu bayram, Yezidi köylerinde yakın bir zamana kadar diğer dinlere mensup insanların da katılımıyla görkemli ve çok renkli biçimde kutlanırdı. Son zamanlarda Yezidilerin Avrupa'ya göç etmeleriyle bu günler eskisi gibi kutlanmamaktadır (Tarihin Tanığı Nusaybin, 2001: 165).

11. Dek (Dövme)

Halk arasında “**Dak, Dek** ya da **Nekş**” gibi adlarla anılan dövme geleneği, Güneydoğu'da birçok il ve ilçede görülmektedir. Mardin'de de yaygın olan dövme, genellikle alnın ortasına, iki kaş arasına, gerdana, göğse, kollara, burnun sivri ucuna ve üst tarafına çeşitli şekillerin çizilmesiyle yapılır. Bir miktar çıra isine doğum yapmış ve çocuğu kız olan bir kadının sütü karıştırılarak ana malzeme hazırlanır. Yapılacak şekil doğrultusunda, iğne ucuyla sık sık dürtülerek vücudun ilgili bölümünde nokta kanamalar oluşturulur. Kanatılan yere sözü edilen ana malzeme (ilaç) ekilir. Birkaç hafta sonra yara iyileşir ve istenilen dövme mavi renk biçiminde ortaya çıkar. Bu şekil ömür boyu çıkmaz; dövmeler kadınların ebedi makyaj süsleri olur. Erkeklerde dövmeye daha az rastlanır (Tarihin Tanığı Nusaybin, 2001: 163).

12. Günlerle İlgili Halk İnanmaları

1. Ateşe su dökerek söndürmek doğru değildir; çünkü ateş kutsal sayılır.
2. Ayak tabanının kaşınması bir yere gidileceğinin habercisidir.
3. Cuma günü ev temizlemek günahdır.
4. Cuma namazına kadar dikiş dikilmez, yama yapılmaz; uğursuzluktur.
5. Çarşamba günü banyo yapılmaz; yapılırsa aileden birinin sakatlanacağına inanılır.
6. Çarşamba günü banyo yapmak günahdır.
7. Çarşamba günü tırnak kesilmez; uğursuzluktur.
8. Evde huzursuzluk olur diye, Cuma akşamları ev süpürülmez.
9. Geç yürüyen bir çocuğun tez yürümesi için Cuma günü camide Kuran okunurken evin etrafında yedi kere döndürülür.
10. Pazar günü çalışmak uğursuzluktur.

11. Perşembe günü ölünün ruhuna yemek verilmezse, ölünün kabirde aç kalacağına inanılır.
12. Salı günü işe başlanırsa bitmezmiş.
13. Salı günü çamaşır yıkanmaz, işlerin aksi gideceğine inanılır.

13. Geceyle İlgili Halk İnanmaları

1. Akşam ev süpürmek günahtır. Meleklerin kovulacağına inanılır.
2. Akşam ıslık çalınmaz, şeytanın geleceğine inanılır.
3. Akşam tırnak kesmek günahtır.
4. Akşam yatarken sağdan yatılır, kalkarken de sağdan kalkılır.
5. Akşamları kimseye süt ve süt ürünleri verilmez; verilirse hayvana bir zarar geleceğine inanılır.
6. Akşamleyin aynaya bakmak uğursuzluktur.
7. Akşamleyin bıçakla oynamak uğursuzluktur.
8. Bir odanın veya evin süprüntüsü geceleyin dışarı atılmaz çünkü o evin hayır ve bereketinin azalacağına inanılır.
9. Gece evden dışarıya çöp atılması, sofra bezi silkelenmesinin uğursuzluk getireceğine inanılır.
10. Gece dışarıya sıcak su dökülmesi uğursuzluk sayılır. Bunun sebebi de orada bulunan cinlerin yanıp sakat kalabileceği ve sonra da bunların, o evdekilerden intikam almak için musallat olacağına inanılır.
11. Geceleyin mezarlığa girilmez, dua edilmez; zira geceleyin mezarlıklar hali değildir.
12. Geceleyin sakız çiğnenmez, zira o sakızın ölülerin eti olduğuna inanılır.
13. Geceleyin tırnak kesilmez, kesilirse hayırsız alametler olur.
14. Hamur yoğurulurken yere bir parça hamur düşerse, o akşam bir misafir gelecek demektir.

14. Hayvanlarla İlgili İnanmalar

1. Baykuş görülürse uğursuzluk demektir.
2. Baykuş ötüşü uğursuzluktur. Baykuşu gören kişinin evinin virane olacağına inanılır.
3. Beyaz kelebek uğur sayılır.
4. Bir evde baykuşun ötmesi, o evden birinin öleceğine inanılır.
5. Bir eve siyah kelebeğin girmesi, kötü bir şeylerin olacağına habercisidir.
6. Bir evin yanında uluyan köpeğin uğursuzluk getireceğine, o evden birinin öleceğine inanılır.
7. Biri rüyasında kuş görürse birinin öleceğine inanılır.
8. Devetüyünün çocuk yastığının altına konulması, uğur sayıldığı gibi yaramaz çocukların uslanacağına inanılır.
9. Evde otururken kelebek gelir ışığın etrafında dolanırsa bu, oturan kişilerce “bir şeyin müjdesini veriyor” şeklinde yorumlanır.
10. Kaplumbağa öldürülürse uğursuzluk getireceğine inanılır.
11. Kargaların öterek uçmaları uğursuzluk sayılır.
12. Karıncaların bir evin önünde toplandığı görülürse o evden birinin öleceğine inanılır.
13. Karıncaların evin içine girmesi o eve kalabalık bir misafirin geleceğini gösterir.
14. Kedi, köpek, at, tavuk gibi hayvanların sürekli olarak bağrıışmaları, felaket olacağına bir habercisi olduğuna inanılır.
15. Köpeğin uluması pek hayırlı sayılmaz.
16. Kurbağanın sigil çıkaracağına inanılır ve bu yüzden el sürülmez.
17. Kuşun birinin üzerine pislemesi uğur sayılır.
18. Kuş yuvasını bozmanın herhangi bir felakete yol açacağına inanılır.
19. Ölü bir kaplumbağa kabuğunun evin dışına asılırsa nazarın uzaklaşacağına inanılır.

20. Siyah kedi görmek uğursuzluktur.
21. Yolculuk esnasında tavşan veya tilki ile karşılaşılması, tavşanın uğursuzluk, tilkinin uğurlu olduğuna inanılır.
22. Yolumuza çıkan bir kara kedinin veya siyah tüylü köpeğin uğursuzluk sayıldığı.
23. Yol üzerinde kaplumbağa veya tavşana rastlamak uğursuzluk sayılır.

15. Ölümle İlgili Halk İnanmaları

1. Bir evin bahçesinde ağaç varsa kesilmez, kesilirse evden birinin öleceğine inanılır.
2. Cenaze götürülürken evlerinin içinde görüp de ayağa kalkmayanların sakat kalacağına veya felç olacağına inanılır.
3. Cenazeyi taşıyan arabada ekmek bulundurmanın o arabayı koruduğuna inanılır.
4. Hava karardıktan sonra yapılan definlerin uğursuzluk getireceğine inanılır.
5. Loğusalının kırk güne kadar mezarının açık olduğuna inanılır.
6. Ölen kişi genç ise annesi kırk güne kadar mezara gidemez, ölen için hayırlı kabul edilmez. Bu olaya **arbin'lik (Kırklık)** denir.
7. Ölen kişi için yüksek sesle ağlanmaz. Çünkü ölen kişinin azap çekeceğine inanılır.
8. Ölen kişinin üzerine bıçak veya metal eşya konur yoksa ölünün şişeceğine inanılır.
9. Ölü evinde bir hafta çamaşır yıkanmaz ve yemek yapılmaz.
10. Ölü taşıyan bir arabanın geçilmesinin günah olduğuna inanılır.
11. Ölü yakını erkekler 10-15 gün tıraş olmaz, olursa uğursuzluktur.
12. Ölü yakını kadınların, yas bitmeden işlemeli eşarp veya renkli elbise giymesi uğursuzluktur.

13. Ölünün başında ağlarken eğer gözyaşının bir damlası ölüye değerse, ölünün öbür dünyada sakat kalacağına inanılır.
14. Rüyada dış görüldüğünde birinin öleceğine inanılır.
15. Yas süresince, ölü sahibi kadınların renkli elbise giymeleri ayıplanır.

16. Mübarek Kişiler, Gün ve Gecelerle İlgili İnanmalar

1. İki bayram arası gelin alınmaz.
2. İki dini bayram arasında nikâh kıyılmaz. Bu nikâhın uğur getirmeyeceğine inanılır.
3. Ziyaret kabul edilen bir yerden herhangi bir nesnenin alınıp götürülmesi, uğursuzluk ve günah sayıldığı gibi felaketlere neden olabileceğine inanılır.
4. Çocuk sahibi olmak isteyenler, Şeyh olduğuna inandıkları mezarları, evliya türbelerini ziyaret edip, onlara adak adar, dilek diler ve onlardan yardım isterler. Orada bulunan ağaçlara çaput bağlayarak, kurban nezir ederek çocuk dilemek ve yardım istenmektedir.
5. Kabir ziyaretine gidilince sema ve yıldızların göreceği bir yerde bir gün önceden bırakılan su kapları mezara götürülüp serpilmesinin sevap olduğuna inanılır.

17. Rüya ile İlgili İnanmalar

1. Rüyada asker görmek çok uğurludur.
2. Rüyada dış görmek ölüm demektir.
3. Rüyada birinin öldüğünü görmek, onun ömrünün uzayacağına delalettir.
4. Hamile kadın rüyasında domates veya tavuk görürse çocuğun kız olacağına inanılır.
5. Hamile kadın rüyasında biber, dolma veya yumurta görürse çocuğun erkek olacağına inanılır.

18. Mevsimler ve Doğa Olaylarıyla İlgili İnanmalar

1. Baharda yağan nisan yağmurunun saçları uzatacağına inanılır.
2. Güneş ve ay tutulmalarında teneke veya tencereler çalınır. Zira güneşin veya ayın tutulmasının sebebi, ejderhanın onların üzerine oturması manasına gelir ki, teneke veya tencere ile gürültü çıkarılırsa ejderhanın korkup kaçacağına inanılır.
3. Karakarganın çok olması, kış mevsiminin ağır geçeceğinin göstergesidir.
4. Tabiat ananın kıştan topladığı enerjiyle yeşil bir örtüye kavuştuğu hafta olduğu için, bu haftaya uyanış anlamına gelen **“Hassıt marane” (Uyanma Haftası)** denmiştir.
5. Hicri takvime göre mart ayının üçüncü haftasıdır. Hafta boyunca piknik yapılır.
6. Nisan ayında yenen ciğerin sağlık getirdiğine inanılır.
7. Nisan ayında yağan yağmurun saçları uzatacağına inanılır.
8. Nisan ayı 12 ay içinde ‘gelin’ olarak bilinir. Bu nedenle nisan ayında gelin alınmaz ve düğün yapılmaz. “Bu ayda alınan gelini nisan ayı kendisinden üstün görmez” inancı yaygındır (Yezidilerin inancı).
9. Yağmurun fazla yağarak zarar verecek duruma gelmesi sonucunda dışarıya yağmurun altına bir demir (**hatircek**) parçası atılarak yağmurun kesileceğine inanılır.
10. Yıldız kaydığı zaman birinin öldüğüne inanılır.

19. Seyirme ile İlgili İnanmalar

1. Göz seğirmesi eve bir misafir geleceğinin habercisidir.
2. Sağ kulak çınlarsa, bizi bir düşmanın, sol kulak çınlarsa bir dostun andığına yorumlanır.
3. Sağ gözün seğirmesi iyiye, sol gözün seğirmesi kötüye yorulur.
4. Sağ elin kaşınması para geleceğini, sol elin kaşınması para gideceğini gösterir.

20. Hamilelik, Doğum ve Bebeklerle İlgili İnanmalar

1. Aşeren kadın bir yemeğin kokusunu alıp da canı çekerse herhangi bir yerini kaşıyamamalıdır. Kaşırsa doğuracağı çocuğun aynı yerinde bir leke olur.
2. Bebeği cin-peri çarpmaması için, kaldığı odada mutlaka bir canlı bulundurulur. Buna imkân olmazsa çocuğun beşiğine iğne veya bıçak yerleştirilir.
3. Bebeğin yastığının altına makas ve ekmek konur; dokunulduğunda korkmaması içindir.
4. Bebeğin ilk tırnakları kesilmeden önce parmakları dayısının cebine sokulur, böylece hırsızlık yapmayacağına inanılır.
5. Bebek kırk gün boyunca yalnız bırakılmaz.
6. Bebek kırkı çıkana kadar kundaklanır, yoksa çocuğun ayaklarının eğri olacağına inanılır.
7. Bebek kırkı çıkmadan evden çıkarılmaz, uğursuzluktur.
8. Bebek ve annesine kırkı çıktıktan sonra nazardan korumak için kurşun dökülür.
9. Boş beşik, çocuğun belinin ağrmasına neden olacağı gerekçesiyle sallanmaz ve sallandırılmaz.
10. Çocuğun çıkan ilk dişi görüldü mü kendisi için buğday ile nohut haşlanıp tepsilerle konu komşuya dağıtılır. Tepsilere madeni para atılır. Böylece çocuğun acı duymayacağı ve dişlerinin madeni nesne gibi sert olacağına inanılır.
11. Çocuğu doğup yaşamayanlar, çocuklarının yaşaması için, yedi yaşına girinceye kadar kendi evinden elbise giydirmezler. Yedi evden toplanan bez parçalarından elbise yapılarak çocuklara giydirilir. Çocukların elbiselerine mavi boncuk takılır. Böylece çocuk ölümden, kem gözlerden ve cinlerden korunacağına inanılır.
12. Çocuğunun göbek bağı düşünce, onu alıp iyi bir yerde saklanır; örneğin, okula, camiye veya bir devlet kuruluşunun duvarına konur, çünkü çocuk büyüyünce yapacağı iş ve meslek buna orantılı olduğu kabul edilir. Göbek bağı okula atılırsa öğretmen, hastaneye atılırsa doktor, camiye atılırsa imam olacaklarına inanılır. Bu inanç bugün hala devam etmektedir. İnanca göre böyle yapılırsa dileğin gerçekleşeceğine inanılır.

13. Çocuğun güçlü olması için minareye çıkartılır. Çocuk emeklerse misafirin geleceğine inanılır.
14. Doğurduğu çocukların hiçbirini yaşamayan bir kadın, yeni doğacak çocuğun yaşaması için, yedi kapıdan yedi çeşit bez dilenip bu bezlerden çocuğa entari dikmelidir.
15. Erkek çocukları yaşamayan birinin erkek çocuğu olması halinde yaşaması için yedi yıl boyunca giysilerini başkalarına aldırır ve saçlarını yedi yıl sonra kestiğinde ömür boyu saklar.
16. Gebe kadın iyi, güzel, sevimli şeylere bakmalı ki doğuracağı çocuk da bu değerleri taşısin. Hayvanlara bakmamaya büyük bir özen göstermelidir. Örneğin tavşana bakarsa doğacak çocuğun dudağı yukarı kalkık olur.
17. Hamile kadının karnı üzerinde dikey siyah bir çizgi şeklinde bir leke bulunursa, erkek doğuracak demektir.
18. Hamile kadının deve etinin yemesi halinde, 12 aya kadar doğum yapmayacağına inanılır.
19. İkiz doğuran kadının bel ağırlı birinin beline basması hastaya iyi gelir.
20. Kırkını çıkarmamış bir loğusalı kadının evine başka bir kişi tarafından et getirilmesi uğursuzluk getireceğine inanılır.
21. Konuşması gerektiği halde konuşamayan çocuklar için yedi Ali, yedi de Mehmet adlı kişilerden para toplanıp bebeğin sağ koluna muska gibi bağlanır. Bu bağ çocuk konuşuncaya kadar çözülmez.
22. Korkan çocuğun korkusunun giderilmesi için, ocaktan olduğu bilinen bir kişiye götürülerek yumruğu veya ayak parmakları ile çocuğun kasıklarını bastırır. Böylece çocuğun korkusunun yok olacağına inanılır.
23. Küçük çocuğun ayağının altını öpmek çocuğun gelişmesine engel sayılır.
24. Küçük çocuğun üzerinden atlamak, çocuğun ömrünü kısaltır.
25. Loğusalı bir kadının evine definden dönen birinin gelmesi uğursuzluk getirileceğine inanılır.
26. Sivri karınlı gebelerin erkek doğuracağına inanılır.

27. Uyumayan, arsızlık eden çocuğun uyumasını sağlamak için ‘**Morika xere**’ (**mavi boncuk**) adı verilen sallanan bir boncuk çocuğun kulağına takılır.
28. Yeni doğan çocuğu, cinlerden ve perilerden muhafaza etmek için büyük bir kalbur alınır. Bebek yedi gün boyunca kalburda kalır, daha sonra ise beşiğe konur. Beşiğe konduğunda da bebeğin yanında küçük bir yastığa iğne iliştilir. Bu iğneyi gören cinler ve perilerin korkarak çocuğa yaklaşmayacağına inanılır (1967 Mardin İl Yıllığı: 64).
29. Yeni doğum yapan kadın yalnız bırakılmaz, kötü ruhun geleceğine inanılır.
30. Yeni doğum yapan kadına kırk gün iş yaptırılmaz.
31. Yeşilli ve çevresinde ateş ile oynayan çocukların altını ıslatacağına inanılır.
32. Yeşilli ve yöresinde kadın doğum zorluğu çekiyorsa, müezzine ezan okutturulur, ezanı duyan her Müslüman doğum zorluğu içinde bulunan kadın için dua eder (**Faric-ıl Farac Ezanı**); yani doğum yapan kadının feraha, rahata kavuşacağına inanılır.

21. Diğer Halk İnanmaları

1. Açık bırakılan makasın dedikodu nedeni olacağına inanılır.
2. Ateşin ‘tısss’ diye ses çıkarması, birilerinin orada hazır bulunanlar aleyhinde bir şeyler konuştuğuna yorumlanır.
3. Ateşin normal yanarken yıldız şeklinde kıvılcımlar çıkarması ve bu kıvılcımların oradakilerin birine doğru kayması kişinin kısmetinin açık olmasına yorumlanır.
4. Ayak tabanının kaşınması, bir yere gidileceğini gösterir.
5. Ayakta yemek yemenin günah olduğuna ve o yenen yemeğin şeytanın karnına gittiği ve kişinin asla doymayacağına inanılır.
6. Aydınlık getireceği inancıyla, gelin damat evine gelirken, damadın annesi tarafından geline ayna tutulur.

7. Bardaktaki çayın üst kısmında çay kırıntıları varsa, uzak yerlerden misafir gelecek demektir, kırıntılar kalınsa gelecek misafir iri yarı, ince ise zayıftır denilir.
8. Bıçağın elden ele dolaştırılması uğursuzluktur.
9. Bir çay bardağında uzun bir çay çöpü olursa uzun bir misafirin, kısa bir çöpün çay bardağının yüzeyine çıkarsa kısa bir misafirin geleceğine inanılır.
10. Biri uzun yola çıktığında arkasından su dökülür.
11. Birine süpürgeyle vurmak çok günahtır.
12. Bulaşıklar bekletilmeden yıkanır, şeytanın onları yaladığına inanılır.
13. Burnun kaşınması bir haberin geleceğine inanılır.
14. Büyü yapılan aile balık başını yakıp eve asınca büyüden kurtulacağına inanılır.
15. Büyü yapılan kişiye kurşun dökülür ve büyüden kurtarılır.
16. Çamaşırı ters giyenin hamamda donu kaybolurmuş.
17. Çorapla yatmak uğursuzluktur.
18. Damadın döşeği dikilip tamamlandıktan sonra, ilk çocukları erkek olsun diye, üzerinde bir erkek çocuğa takla attırılır.
19. Dini nikâh töreninde hazır bulunanların hiçbirinin herhangi bir işle meşgul olmamaları gerekir. Ellerinde düğüm olabilecek bir iplik, ağzı kapanır bıçak, birbirine dolanabilecek ince çubuk bulundurmamaya özen gösterilir. Nikâh anında bunlardan biri olur, yani iplik düğüm yapılırsa, bıçağın ağzı o anda kapatılırsa erkeğin zifaf gecesinden başlayarak güçsüz olacağı bir sürece gireceğine inanılır.
20. Dolap kapağının açık bırakılması dedikoduya sebep olacağına inanılır.
21. Düğün alayındaki arabalarına mendil ve havlu bağlanır, uğur getireceğine inanılır.
22. Düğünde gelinin damadın ayağına basması uğursuzluktur.
23. Düğünden önce damadın gelini görmesi uğursuzluktur.

24. Ekmek parçası yere düşerse ve alınmazsa uğursuzluk olacağına inanılır çünkü ekmek kutsal sayılır.
25. Ekmeğin çöpe atılması, rızıkların daralmasına ve o kişinin fakirleşeceğine inanılır.
26. Elden kayan bir sabunun eve misafir geleceğine delalet ettiğini söylenir.
27. Elinde siğil bulunan kişilerin ellerine okunmuş ip bağladığında bu siğilden kurtulacağına inanılır.
28. Elinde siğil olan kişi herhangi bir evden biraz tuz çalarsa ellerindeki siğillerin iyileşeceğine inanılır.
29. Elleri koyunda bağlamak uğursuzluktur.
30. Erkekler sakız çiğnemez, bıyıkları eğri çıkar.
31. Evde misafirin bulunduğu bir anda evi süpürmek misafire “kalk git” demektir. Bunun için misafirlerin olduğu bir anda ev içi süpürülmez ve süpürtülmez.
32. Evin dış cephesine nal asılırsa evin nazardan koruyacağına inanılır.
33. Ev yapılırken temeline kurban kanı akıtılır. Çünkü evi nazardan ve olası felaketlerden koruyacağına inanılır.
34. Gelin baba evine mutsuz olarak döner inancıyla, gelin adayı aynı sokaktan iki kez geçirilmez.
35. Eve girerken gelinin sırtına kaynanası **çemçe (kepçe)** ile hafiften vurur. Evine, kendine bağlı olsun diye.
36. Gelinin gelinliğinin, çevrede mutlu bir hayat sürdüğü herkesçe bilinen biri tarafından kesilmesine ve dikilmesine özel önem gösterilir.
37. İki kişinin arasından geçmek uğursuzluktur.
38. İkinci ile akşam namazı arasında yatılmaz, yatıldığı zaman deli olma ihtimalinin olduğuna inanılır.
39. Kadınların sokakta erkeklerin yolunu keserek önünden geçmesi uğursuzluk sayılır.
40. Kapı girişlerine oturulmaz, şeytanın çarpacağına ve kısmetin kapanacağına inanılır.

41. Kesilen tırnakların yere atılması ve üzerine basılması, basan kişinin dedikodusunun yapılacağına inanılır.
42. Kesilen saçların ulu orta yerlere atılmamasını, atıldığı takdirde, saç sahibinin amansız bir hastalığa yakalanacağına inanılır.
43. Kırılan bir bardağın veya tabağın bir belayı savdığı inancı vardır.
44. Kırık bir aynanın uğursuz olduğuna inanılır.
45. Kırık tarağın cepte gezdirilmesinin uğursuzluğu ve kısmetsizliği getireceğine inanılır.
46. Konuşulurken, temenni edilirken hapşırırsa o işin olacağına delalettir.
47. Kulağımızın çınlaması birinin bizim hakkımızda konuştuğunu gösterir.
48. Merdiven altından geçmek uğursuzluktur.
49. Misafire isteksiz ikramda bulunmakla evin bereketini kaçıracağı inancı vardır.
50. Mutlu ve tatlı günler geçirsün diye gelinin yorganının üzerine yüksekçe bir yerden şeker dökülür.
51. Nazar değmesin diye mavi boncuk takılır.
52. Nazar değmesin diye yüze kara sürülür.
53. Nazara karşı evlerin girişine hayvan kafası asılır.
54. Nazarı değecek kişinin bir eşyası gizlice alınır.
55. Sadakası olsun ve başına gelebilecek herhangi bir belayı def etmeye yarar inancıyla, gelinin annesi tarafından gelin ayakkabısına bir miktar para konulur. Damat evine varınca, o para sadaka olarak birine verilir.
56. Saçı taradıktan sonra tarağı yere atmak uğursuzluktur.
57. Siyah elbise giymek gınahtır.
58. Sol ayakla eve girmek uğursuzluktur.
59. Terlik ters dönerse uğursuzluk olacağına inanılır.
60. Ters duran bir ayakkabı uğursuzluktur.

61. Ters duran bir ayakkabı uğursuzluk getirir, derhal üzerine tükürülüp düzeltilmelidir.
62. Tuvalette konuşmak günahdır.
63. Tuzun dökülmesi iyi değildir; öbür dünyada kirpiğimizle toplayacağımıza inanılır.
64. Tuvalette tükürülmez, tükürülürse, insanın ölmeden önce içirilen suyun o tükürükten olacağına inanılır.
65. Sarımsak bulunan bir yere cinlerin gelemeyeceği inancı vardır.
66. Yanmış, kömür olmuş ekmeği yemenin zenginlik getireceğine inanılır.
67. Yatan birinin veya bebeğin üzerinden atlanmaz, günahdır.
68. Yatırı ziyaret eden biri, dileğinin kabul edilip edilmediğini anlamak için, beraberinde getirdiği ufak bir taş yatır taşlarına sürter. Taş yatır taşına yapırsa bu, dileğin kabul edilmiş olduğuna yorumlanır.
69. Yemek yenirken sol el yere konulmaz, şayet konulduğu takdirde şeytanın, o insanla birlikte yediğine inanılır.
70. Yemek yerken gırtlığa kaçan bir kırıntının hıçkırığa neden olması halinde, aileden birinin o kişiyi andığı veya o aileden birinin aç olduğuna yorumlanır (Yaşayan Tarih Mardin, 2000: 141-143).
71. Yerdeki ekmeği kaldırmayan ve basan kişinin kör olacağına inanılır.
72. Yerdeki sidiğin üzerinden atlamanın kısmeti kapatacağına inanılır.
73. Yere dökülen çamaşır suyunun veya sabunlu suyun üzerinden atlamanın uğursuz olduğuna inanılır.
74. Yola çıkan birinin ardından su dökmek sağlıklı bir şekilde geri dönmesi içindir.
75. Yıldızları saymak uğursuzluktur.